

AVASI ÉRTÉKTÁR XIII-XIV.

MESÉK A DOMBRÓL

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

ELŐSZÓ

Húsz szerző huszonhárom írását tartja kezében az olvasó. Mind a szerzők, mind műveik rendelkeznek valamiféle kötődéssel ahhoz a földrajzilag jól meghatározható helyhez, mely e kötet hívó szavát is adja. Észak-Magyarország, Miskolc, Avas. Egy domb a város közepén. Másrészt történelem, magántörténet, misztikum, számvetés, élet. Ugyanakkor vers, napló, novella, regényrészlet. Megannyi viszonyulás, mely együtt és egyszerre igaz. A kép sosem lesz teljes, de talán lehet még teljesebb. Ha most az olvasó lép közelebb.

PAPP DÉNES

vendégszerkesztő

Az igazság a hegyről... avagy?

A miskolci, aki a dombra ment fel és a hegyről jött le. Volt egy hasonló című brit film. De ez a (nem létező) szólásmondás ízig-vérig magyar. Észak-magyarországi. Minden „az”, aminek látjuk? Vagy amilyenek „ő” lát minket?

Történetesen 236 méternyi magasságból.

Szeretjük azt mondani, tehát azt is hinni, hogy városunk egy hegy tövében terül el. Sőt, a hegy a város része. A belvárosé. Itt van velünk, mellettünk, közöttünk. És ez kétségkívül igaz is. Vagy pontosabban... Itt van? Más oldalról nézve: mi ott vagyunk, az Avas közelében? Élünk a lehetőséggel? Vagy csak távolról – alig pár száz méter távolságról, légvonalban – csodáljuk? (Ámde szeretjük.) Mert hiszen már egy évszázaddal ezelőtt felhangzott a panasz: a miskolci ember rendre csak felnéz a hegytetőre – ritkán megy fel rá. Különösen igazzá vált ez a szabálytalanság az utóbbi egy-két évtizedre, amikor a különleges földrajzi alakzat még különlegesebb építészeti látványossága is mintha elvesztette volna valamiképp korábbi vonzerejét... Az avasi kilátó, Hofer Miklós 1963 óta fent ékeskedő különleges épülete (követve két elődjét) meghatározó látványeleme volt a borsodi megyeszékhelynek, az ma is, de lám, hosszú időn át elfogadtuk, elviseltük, hogy üresen áll, nincs benne – egy-egy alkalmi rendezvény kivételével – lényegében semmi, s állékonysága ugyan makulátlan, állaga azért folyamatosan romlik, és emiatt turisztikai célpontként, vagy helyiek sétaútvonalának állomásaként is egyre jobban elfeledetté homályosult. Azután, szerencsére, a legutóbbi esztendőben megintcsak elkezdődött a mozgolódás körülötte, amint a hegyoldal egészén is, javarészt civilek kezdeményezésére. Városlakóként továbbra is nap mint nap látjuk, több tízezren, „lentről”, a város szinte bármely részéből, ahogy a legmagasabb ponton kitűzött jelzőzászlóként mintha lobogna az Avastetőn, hogy felhívja a figyelmünket, van miért megemelnünk a tekintetünket, bármerre járunk is.

Vegyük észre. Emeljük. Ne lobogjon hiábavalóan az a zászló.

Hasonlóképp tekintek a jelen kötetben található novellák olvasása elébe. Jelzőzászlók lehetnek számunkra. Mutatják, van itt valami érdekes, fontos, jelentős. Vegyük észre. Kövessük a szemünkkel a betűket – aztán emeljük fel a tekintetüket.

És akkor a végén mit láthatunk? Az igazságot a hegyről? Nem feltétlenül. De nem is kevesebbet. Meséket a dombról. Nekünk mesélnek, rólunk, velünk. A dombról, ami a miénk. És amit dombnak nézek, de hegynek látok. Csak akarni kell.

VERES PÁL

Miskolc Megyei Jogú Város Polgármestere

TARTALOM

- 4 FECSKE CSABA **Kerti party az Avason**
- 6 SAJÓ LÁSZLÓ **három fénykép; érettségi találkozó**
- 10 JACSÓ PÁL **Törpék és óriások**
- 14 JENEI LÁSZLÓ **Idegének**
- 16 KABAI ZOLTÁN **Író éjjel**
- 18 BÁJER MÁTÉ **Táltos**
- 24 KABAI CSABA **Avas alatt**
- 28 KERESZTURY TIBOR **Hűlt helyem**
- 31 MÁNDOKI GYÖRGY **nyolcvanöt**
- 32 KÉGL ILDIKÓ **miskolci lányok álmai; avas-hegyi mese**
- 35 CSORBA PIROSKA **A vén Avas; Az egyszeri kovács meg az Avasi kilátó**
- 38 FICSKU PÁL **Tündöklő avasi gyopár**
- 40 IRLANDA KRISTÓF **Szellemhegy**
- 42 ZEMLÉNYI ATTILA **A vakondember legendája**
- 48 BARCSAI LÁSZLÓ **Szakállas farkas**
- 52 VASS TIBOR **Érkezési oldal**
- 55 SZANISZLÓ JUDIT **Sűrű pusztulás**
- 58 NYILAS ATILLA **Az Avas-domb kincse**
- 64 KISS NOÉMI **Avas, Szendrő, Szalonna**
- 66 MÁLIK ROLAND **Angyali üdvözet**

FECSKE CSABA

Kerti party az Avason

(Répássy Tamás emlékére)

ősz kávé kortyolgatok az alpakka
kiskanál úgy koccan a csésze falához
mint cinkecsőr az ablaküveghez
de ne szaladjunk előre szimatoló
kiskutyaként vissza-visszaugatva
a gazdinak látod milyen vakmerő vagyok
ne szívódjék fel a metaforában a sötét
mint vérben az alkohol
annyi mindenre emlékezhet most
a test félmúlt testhőmérsékleten
sóhaj az elkoszlott szív szociológiája
ó mennyi napsütötte vágy és mennyi
tisztázatlan kapcsolat elfojtott
és túljátszott szerep rosszul szigetelt
érzés ezekben a viszonyokban
még nyílnak a kerti virágok és a lehetőségek
elhull eliramlik szeretnéd még egyszer
megtáncoltatni szemedben drágakövek bizarr fényeit

SAJÓ LÁSZLÓ

A hegyaljai, aki dombra ment fel és pincéből jött le
(részletek egy haikuregényből)

három fénykép

1

ezerkilencszáz-
hatvanhat miskolc anyu
kézírása a

három fényképen
Az Avasi kilátó
presszójában ő

öcsém én apám
fényképez öcsém kinéz
rá anyám fehér

kerek kalapban
vagy inkább magas sapka
ez vagy mi majd meg-

kérdezem fehér
kiskosztümben azt hiszem
így kell mondani

jobb kezét nézi
emeli ujjai közt
valami talán

kockacukor az
asztalon két klasszikus
kávés pohárban

félig kiivott
fekete a fehér kis-
tányérokon egy-

egy kockacukor
kettővel itták szívó-
szállal iszom át-

látszó üdítőt
limonádé? nincs üveg
pohárban hozták

bal kezemmel a
szívószálat fogom és
közben öcsémet

nézem aki a
fényképészt a sarokban
ülünk egy pálma

két ága hajlik
fölénk fadobozból a
fátyolfüggönyök

mögött ellenfény
apu visszaül és ki-
isszák a kávét

mi az üdítőt
ez nincs a képen maradt
két kockacukor

2

kint állunk egy kő-
terazon vagy min anyu
kezében sötét

biztos fekete
retikül nem tudom a
képek fekete-

fehérek rajtunk
öltöny öcsém zakója
világos én ki-

hajtott gallérú
fehér ingben és sötét
öltönyben de nem

feketében mint-
ha zöldes lett volna nem
szerettem a színt

az öltönyt de fel
kellett venni ilyenkor
háttérben templom

a mindszei? majd
megkérdem három év
múlva költözünk

miskolcra de most
ezerkilencszázhatvan-
hat nehéz év volt

intézetben kő-
szegen logopédián
a vakáció

voltunk miskolcon?
vagy tavasszal még kőszeg
előtt? nincs rajtunk

kabát akkor nyár
lehet kirándulás nagy
szó volt ez miskolc

amikor apu
miskolcra hozta a gép-
sonkát mi író-

gépelt sonkának
hívtuk hozott még zsemlét
kiflit az nem volt

tolcsván jó volt az
avasi presszóban de
jobban szerettem

a tejjót a
tanácsház téren ahol
tejet kakaót

ittunk műanyag
pohárból hozzá briós
vagy bukta a por-

cukrot lefújtam
nem volt szabad a kristály-
cukrot nem tudtam

a briósról meg
se próbáltam később is
sokszor jártam itt

3

itt csak én fehér
svejcisapokban nagyon
utáltam de fel-

vettem mert kérték
mosolygok mert mondták a
város mögöttem

előttem kőszeg
aztán miskolc de most be
a trabantba és

vissza tolcsvára
öltönyt le este író-
gépelt sonka lesz

érettségi találkozó

az első szokás
szerint öt év múlva a
sárga borházban

jöhetett férj és
feleség hozták büszkén
akik tehették

hát ez nem tett jót
a hangulatnak ebből
okulva újabb

öt év múlva az
alabárdos pincében
az avason már

csak az osztályból
aki jött még mindenki
élt azóta már

ez jól sikerült
borozás nótázás a
pincében gyertya-

fény jó hangulat
fellobbantak a régi
szerelmek és új

kapcsolatok is
alakultak szépen a
pincehomályban

eltünedeztek
a párok friss levegőn
folytatódott a

romantika én
lent maradtam boroztunk
arra gondoltam

vajon miért is
nem jártam az avasi
pincékbe én hegy-

aljai gyerek
ültem a sörgödörben
csak most jutottam

el ide szégyen-
szemre van mit pótolnom
nem nem nem nem nem

nem nem megyünk mi
innen el énekeltünk
nem is mentünk a

feleségek a
férjek barátok barát-
nők keresték a

párjukat mondtuk
sétálni mentek mi is
kik lent maradtunk

föl a csillagos
ég alá szép májusi
éjszaka mint tíz

éve amikor
szerenádöt adtunk most
csend odalent a

város fényei
a sétányon lámpák de
beljebb sötét a

mondjuk így hozzá-
tartozók zseblámpával
szólongatták a

bujkálókat volt
aki kocsiba ült és
reflektorral be-

világított a
temetőbe jöttek is
persze egyenként

elő a férjek
feleségek barátnők
barátok kitört

a botrány öt év
múlva a következő
találkozó el-

maradt csak tíz év
múlva és persze nem az
avason avas-

alján kispipa
az egykori kishalász
jöttek a férjek

feleségek de
nem zseblámpával sajnos
vacsorára és

mentek együtt a
párok idejében öt
év múlva újra

csak az osztály új
helyen a vendelinben
már aki eljött

JACSO PÁL

Törpék és óriások

1.

1981. december 12., 8 óra 15 perc. Az évből még 19 nap volt hátra. Az éretté válásunkig pedig fél év. Az életből? Ki foglakozott akkor ezzel. Már majdnem felnőtünk, vagy legalábbis egyre gyakrabban éreztük úgy, bejárásunk van a Nagybetűs kikapuján, de minimum a hátsó kert kiszakadt dróthálóján. Épphogy túl voltam életem legrövidebb éjszakáján. Mire aznap hajnalban ágyba kerültem, úgy éjjel kettő, fél három tájban lehetett, és legkésőbb hétkor már kelni is kellett. Szombat volt, munkanap és persze tanítási nap is. Hiába bíztunk abban, még a hét elején is, hogy szombaton nem kell suliba menni, az nem jól adta volna ki magát, hogy a negyedikesekkel kivételt tesznek csak azért, mert az éjjel kiengedték a gőzt az Avason.

Látva hadra foghatatlan állapotunkat, tanáraink eltekintettek a feleltetéstől, és arra sem emlékszem, hogy közülünk bárkit is a táblához hívtak volna. Nem értettük, miért kell egzecíroztatni minket a szalagavató másnapján. Mennyire beszédes: a szalagavató másnapja... Sokaknak kétszeresen jeles volt a pénteki nap, miután több osztálytársam – főleg a lányok – a szalagavató utáni bulin ivott életében először alkoholt, legalábbis nagyobb mennyiségben.

Máig előttem van az a szombat reggel. Körbenézek. Az osztály egy része csendben, fáradtan és szótlanul ülve mered maga elé, a másik fele padra borulva, még az otthon hagyott álmait alussza. Szerencse, hogy ma nem lesz tornaóra. Az burleszkbe illő jelennel járna. Bár nem hinném, hogy Atya felengedne minket a kötélre, a gyűrűre, a nyújtóra vagy bárhová, viszont biztos vagyok benne, hogy egész órán át a friss levegőn futtatna minket.

Már fél kilenc körül jár az idő, de még az első óra sem kezdődött el. Lehet, a tanárok is fáradtak. Kint elkezdett szikrázóan sütni a nap, ezért valaki behúzta az ablakokon a függönyt. Úgy érezhettük, mintha otthon

lustálkodnánk fejfájósan a saját ágyunkban. Persze halk vihorászásra, meg egy-egy kibuggyanó felröhögésre azért még maradt energiánk. Ma csak négy óránk lesz, így csak délig kell kibírnunk. Valami ilyesmi lehet a nihil állapota, bár akkoriban azt sem tudtam, eszik-e vagy isszák. Nietzsche úgy egy év múlva vettem először a kezembe Nagyatádon, egy, az M-zárolt harckocsik mellett felállított IV-es őrtorony falába vésett idézet hatására, amit egy néhány évvel azelőtt ott unatkozó, vélhetően szintén előfelvételis sorstársam karcolt a farostlemezbe. Aztán az első néhány oldalnál tovább nem jutottam. Mégis, ez a szombatihoz hasonló, kiüresedett érzés legközelebb a monoton őrszolgálatok során fogott el, amikor:

Az orifonból recsegett Piák tizedes józanul is borgőzös hangja
– a gázálarc mellé azért még éppen odafért Kafka –
ha letelik majd az őrség, ő hazamegy szabadságra.
Nekünk se szaloncukor, se bejgli, mehetne akár a frászba...
A farostba vésett Nietzsche-idézet gazdája, egyetemista régen:
a gólyabálon sok jólábú-nagymellű szőke, remélem, nekem is marad belőle...

Úgy éreztem, mintha semmi sem lenne a fejemben, és ezt az érettségiig hátra lévő öt hónap alatt már pótolni sem tudom, így menthetetlenül kárba fog veszni az életem. Mondjuk ez az érzés azóta többször is elfogott, és olykor manapság sem tudom eldönteni, átbillent-e már a mérleg nyelve. A folyosó a nyitott ajtók ellenére becsengetés előtt is olyan csendesen ásítózott, mintha el akarná nyelni az iskolát. Érthetően, hiszen mind a hat negyedikes osztály terme ezen a szinten volt, és gondolom, náluk is ugyanez a helyzet.

2.

A szalagavató műsorát sokáig próbáltuk. A Szentivánéji álomból adtunk elő egy jelenetet. Rám a Fal szerepét osztották, így sok szöveget nem kellett tanulnom. Egyébként is idegenül éreztem magam a színpadon, és nem ez volt álmaim szerepe, ha volt ilyen egyáltalán. Olykor – örök idealistaként – próbálok párhuzamokat keresni saját élményeim és a mai tizennyolc éveseket körülvevő világ között, de háromszor tizennyolc évesen be kell lássam, nincs értelme.

A szalagavatók bulijai után – ha épp nincsen járvány – már rég szabad a szombat, s nem tart izgalomban a megsárgult szamizdat, nem másnapos délelőtt az osztály, s nem bóbiskol padra dőlve, behúzott függönyök mögött, egy többre hivatott, majd' elveszett korosztály... Zörgő villamosokon ölemben egy szőke, nyolcórás állásokról rémálmokat szőve, összebújva a csühögő, levegőt kapkodó, hideg kisvasúton, miközben mellettünk párás szemüvegű nagymamák merengnek a múlton...

Az előadás és az ünnepség szüleink és tanáraink legnagyobb meglepésével zajlott. Nem mondom, hogy bennünk ne lett volna drukk, de nekem a jelenet belülről unalmasnak tűnt, és úgy láttam, ezzel többen, még a jelentősebb szerepet kapott osztálytársaim is így voltak. Sokkalta nagyobb izgalommal töltött el minket a szalagavató utáni buli megszervezése. Hivatalos vendéglátó egységben nem gondolkodhattunk, mert egyrésztől nem tudtuk volna megfizetni, másrésztől nem hiszem, hogy engedélyezték volna az éjszakai nyitva tartást. Főleg, hogy '81 telén még mindnyájan kiskorúak voltunk, tehát amennyiben az első két feltétel meg is valósul, akkor is csak kólát meg szódát ihatunk volna a zsíroskenyér vagy pirítós mellé. Így maradtak a magánpincebéli lehetőségek. Ilyenek szép számmal működtek akkoriban is az Avason – talán több is, mint manapság –, de a tizennyolc év alattiakat ott sem látták mindenütt szívesen. Fogyasztásunk nem volt összemérhető egy, a Hatodik ötéves terv teljesítésében meg az ivásban is élen járó brigádbuli résztvevőivel, galibát viszont jócskán okozhattunk.

A társaság inkább a sört részesítette előnyben, borozni nem nagyon jártunk, és a töménnyel sem voltunk még közeli barátságban. Bár megtörtént, hogy színházba menet valamelyik kisboltban megvettünk néhány kétdekást, csak a jobb hangulat kedvéért. Törzshelyünkkel a Törpe söröző vált, annak is rögtön a bejárati vasajtó jobb oldalára eső asztala, amelyik épp úgy helyezkedett el a picinyke ablak alatt, hogy a sarokban több asztalt is össze lehetett tolni, ha nagyobb társaság jött össze.

Mindig tudtuk, hol keressük egymást, ha éppen lekéstük a Villanyrendőrnél megbeszélt találkozókat. Az ajtó pont rányílt kedvenc asztalunkra, így belépéskor nem láthattuk, ott vannak-e már a többiek. Jobb volt egyszerre érkezni, mint egyedül üldögélni fél órát egy sör mellett...

Általában üveges Borsodi Világost ittunk, néha Radebergert vagy Wernesgrünert. Vodka még csak ritkán és módjával. Bár amikor a fenti teraszon már kezdett hidegre fordulni az idő, gyakrabban is. Enni legtöbbször lila hagymás zsíroskenyeret vagy pirítóst ettünk. A kenyeret praktikumból vagy takarékoságból jó vékonyra szeletelték, de így jobban meg is pirult, és jobban csúszott rá a sör is.

3.

Néha azért megfordultunk a Bortanyán, az Alabárdosban, a János pincében is, de hozzánk valahogy a Törpe állt legközelebb. Sajnálom, hogy már nem működik, szívesen beülnék egy kockás abroszú asztal mellé kisfröccsöt inni, pirítóssal meg savanyúkáposztával,

ugyanúgy, mint régen, a Törpe kockás abroszai mellett,

Radeberger-zsíros kenyér, egy húszas a vonóba,

a magyarnak ez kellett...

Már másnap tudták: a Székely himnuszt húztuk

az izzadt arcú, mosolygós cigánnyal, és volt, hogy betoncsőben ébresztett fel a pesti madárdal.

Az iskolatej meg a kifli reggel hétkor, odakint az utcán. Mind mintha ma lenne.

Csak a becsület címkéje virított

őszintébben-

egészségesebben, talán többek arcán...

A savanyúkáposztát majdnem kifelejttem, no meg a fokhagymát. Pedig ezekkel együtt volt tökéletes az ízharmonia, hogy aztán egy jó hideg sör helyrehozza a gyomrunk pH-értékét és simogassa a piritós által érdesített szájpadrólunkat. Mai napig emlékszem az alacsony, hollófekete hajú cigányprímás arcára, aki nekünk, csóró diákoknak is mosolyogva húzta, ha volt legalább egy papírhúszasunk, amit meg mi húztunk bele a vonójába. De volt, hogy az apró is megtette. Sajnos akkoriban tizedannyi nótát sem ismertem, mint manapság.

Miután a Törpébe nem mehettünk, végül Pista bácsi pincéjét választottuk. A kultikus zugkocsmák között Pista bácsié és Margó nénié volt a két klasszikus, bár mi sörivőként nem nagyon jártunk oda, így a borivásban és a korabeli „pincekultúrában” sem voltunk járatosak, aminek meg is lett a következménye...

Tizenhat éves korom óta volt tapasztalatom az itallal kapcsolatos szokásjogról meg életteni hatásokról, de ez messzemenően nem volt elegendő, így a tanulópenzt – mint mindenkinek – nekem is meg kellett fizetnem. Később, már profin használtam ki az italozásban kétségtelenül előnyös genetikai adottságaimat, de akkoriban még csak a szárnyaimat bontogattam.

Pista bácsi pincéjébe már úgy érkeztünk, hogy az úton is előkerült valami a kabátzsebekből... A borházban álló kályha úgy ontotta a meleget, hogy szinte képtelenség volt mellette megmaradni. Józanul semmiképp. Lent a pinceágban, a hosszú asztal már elő volt készítve telis-tele literes borosüvegek-

kel, amik mellé kiraktuk a szalagavatóról maradt szendvicseket meg pogácsát, aztán mindenre koccintottuk, ami csak eszünkbe jutott. Sokan akkor voltak először borospincében, de aki járt is már ilyen helyen, az sem volt közülünk tisztában az evés-ivás-hidratálás sorrendjével és aranyszabályaival, no meg a gyors hőmérsékletváltozás fiatal szervezetre gyakorolt fiziológiai hatásaival. Egyszóval, miután nagyon gyorsan, és önmagunkhoz képest nagyon sok poharat kihörpintettünk, hamarosan egyre többünk-nél jelentkeztek a berúgás ugyan még enyhébb fokú, ám klasszikus tünetei.

4.

Különösen azoknál, akik a koccintgatások közben felmentek a borházba, a kályha melletti dikóra beszélgetni. Egy idő után a dikó – mint valami varázserővel bíró bútordarab – marasztalni kezdte a rajta ülőket-fekvőket, mígnem lassan-lassan már többen voltunk a borházban, mint a pincében.

Gondoltam, kiszellőztetem a fejem, hát kíséltam a borház előtti térre, ahol egy tompa fényvel világító villanyoszlop árválkodott. Szerettem volna helyet csinálni a következő pohár bornak, de odaérve az oszlophoz percekig mozdulni sem tudtam. A bor meg a pincehideg-kályhameleg olyan jó munkát végzett, hogy mire el tudtam rugaszkodni és visszabotorkáltam a tíz méternyire lévő borházba, majdhogynem belefagyott a hajamba az időközben szemerkélni kezdő, monoton ónos eső.

A házba már be sem jutottam, az előtérben lévő, támla nélküli székre ülve próbáltam erőt gyűjteni, de még a fejemet sem igen tudtam felemelni. Ha felemeltem volna, akkor vélhetően felborulok a székkal együtt, így egyensúlyom és méltóságom maradéknak megőrzése érdekében maradtam a fenekemen, miközben az osztály java része megtette ugyanazt az utat, amit én. Eközben a társaság másik része lenn kókadozott a pincében, a harmadik meg egymás hegyén-hátán szuszogott a kihűlőfélben lévő kályha melletti dikón.

Arra is emlékszem, többen megálltak előttem. Volt, aki leguggolva beszélt is hozzám, de sem az arcát nem láttam, sem azt nem értettem, amivel vigasztalt. Csak egyszer bírtam magamból kipréselni egy rövid mondatot, amikor valamelyik osztálytársam már másodszor vagy harmadszor jött oda hozzám:

- Ez a két cipő az előbb már járt itt! – motyogtam magam elé, és még egy ideig tovább üldögéltem a széken. Aztán már csak arra emlékszem, hogy hazafelé siettem, másfél méteres öles léptekkel, mint a titokzatos Bigfoot – ha nem is mindig egyenes irányba –, és mire megtettem a házunkig tartó három-négy kilométeres utat, nagyjából ki is józanodtam. Így szombat reggel már némi előnnyel indultam azokkal szemben, akik még abban a stációban voltak, ahol én hajnali két óra körül. Hasonló – a bulizásban amatőr hibákat vétő – eset nem is fordult elő velem több az életben, ha azt az 1994. évi szilveszter éjjelt nem számítjuk, amikor a nem kevés pezsgő-vodka, meg az

életemben először és utoljára kipróbált aromás snüssz keveréke miatt ragadtam egy egri szálloda nightclubjának bárszékén, úgy két-három óráig...

Hogy aztán mi érdemleges történt még azon a szombati napon, pontosan nem emlékszem. Ha tartottuk a szokásainkat, akkor hazafelé menet betértünk a Napsugár cukrászdába megenni a szokásos fagyinkat, amivel – energia-utánpótlásként – a szombat kora délutáni torino-kapus focimeccseinket zártuk le. Ha így volt, bizonyos vagyok benne, hogy a fagyfi foci nélkül is jólesett a gyomrunknak.

Arra pedig, hogy az alkohollal már-már barátnak mondható viszonyt ápoló fiatal és életerős gyakornokként miért is történetelt meg velem mindez, egy jó tíz évvel ezelőtti képeslap-válogatáskor ébredtem rá. Egyik osztálytársammal aznap este viccesen összeszólalkoztunk, és hogy egóinkat kibékítsük, teátrálisan békepoharakat ittunk. Ha nem is sokat, épp eleget. A fotókat visszaneézve vettem csak észre a turpisságot. Az ő borospohara decis volt, az enyém meg kétdecis...

Aztán úgy esett, hogy tanáraink jövőlése ellenére az érettségi után a harminchat fős osztályból majdhogynem mindenki sikeres felvételi vizsgát tett, és akit elsőre nem, azt a következő éven vették föl. Lett-e, lesz-e valamelyikünkől óriás, vagy maradtunk, maradunk mindnyájan törpék? Az idő majd eldönti. De akárhogy is volt, van és lesz, a Törpe söröző és a szalagavató éjszaka sokunk életében örökre kitörölhetetlen nyomokat hagyott.

JENEI LÁSZLÓ

Idegenek

A fő lépcsősorról balra nyíltak a teraszok. Ott voltak padok, le lehetett ülni, és a bokrok is takartak. A fiú és a lány felfelé haladva a második teraszt választották. Alig kellett pár szó, tudták, miért mentek. Csókok, petting. Fiatalság. Agresszivitás ilyen kis sunyi úton levezetve. A fiúnak már az első csóknál eszébe jutott, hogy következő hétvégén Lehotkázna. Na nem ezzel a lánnyal, ő nem a város első gimijébe jár. Szakmunkástanuló. Nem volt ebből gond. A fiúban nem volt meg kialakult formában ez a fajta kevélység. Ösztönös kísérleti műveletekben kívánt részt venni végre, az idegent, vagy majdnem teljesen ismeretlent érinteni, behatolni az ő szorongásokkal teli birodalmába. Épp ezért a fiúnak fogalma sem volt, a lány mit gondol az Avas teraszairól, a bokrok fedezékéről, de hirtelen olyan otthonosnak mutatkozott, feltalálta magát, ahogy szokták mondani, hogy ez azért szöveget ütött a fiú fejébe. Igazán familiárisnak tűnt, más lett a természeti tér geometriája, őerte való lett, és paff, a fiú kezdte magát idegennek érezni. Két csók között meg akarta kérdezni a lánytól, hogy bejáró-e, vagyis hogy miskolci-e egyáltalán, vagy még durvábban: hogy szokott-e ide lejjebb, a református templomba, a Lehotka-orgonakonzertekre járni – aztán ez elmaradt. Minek kérdezné, gondolta. Egyéb-

ként a templom belső térképe szerint nem az Avashoz, hanem erősen a városhoz tartozott. Nem mintha maga az Avas ne lenne Miskolc része, minden rekvizitumával, hangtoronnyal, temetővel, a kígyózó sétányokkal, pincesorokkal, kilátóval együtt. Csak a templom – afféle belvárosi alkatrészként – kitüntetett leírásra méltó dolog volt, a Papszer sarkáról hirtelen ötlettől vezérelve fel lehetett hozzá bandukolni, konkrét ok nélkül is. Míg a kilátóig tartó hosszabb sétán a meredek lépcsősorral megküzdeni – azt már tervezni szokás.

Mekkora hibát vétene, gondolta a fiú egy pillanatnyi, egyezményes szünetben, ha nem segítené ezt a lányt, hogy megszabaduljon gondjaitól. Sőt, a gondolataitól. Egyáltalán, ő miért agyal ennyit elkötelezettségről, hovatartozásról, idegenségről? Nem jó neki? Pedig olyan kellemesen meleg a lány bőre... A tenyere is. Láthatóan nem valaki helyett van itt, önmagát képviseli, akkor ő miért képes magukat kívülről, távolságtartással szemlélni? Épp azon töpreng, feljebb vigye-e majd, megmutassa neki azt a világháborús lőállást, vagy micsodát, azt a beton őrhelyet. Érdekelné? Fenéket. Az iskolával voltak a műemlék temetőben, idéződött fel benne, s ekkor már nem tagadhatta, minek az előkészületei folynak. Menekülne. Az ár-

tatlan tapasztalás vágyát lassan kiiktatja a balek tinédzserszerелеmről meglévő, tiszta és egyszerű fogalma. Ő most akkor jó ember?, jutott el aztán a végső pontra, amikor már nyilvánvalóan nevetségessé vált. Egy csók azonban visszafordíthatatlan és befejezhetetlen, úgyhogy vidáman folyt még a dúlás, a szerelmes ostrom, és egy árulás révén a várkapu is megnyílt.

Aznap este már lefekvéshez készülődött, fejében gyermeki képek játéka indult meg: a bátyjával állnak pontosan ugyanazon a teraszon, talán 5-6 évesek lehetnek, temetésről jöttek. A képzeletét ez hozta lázba, hogy neki vannak ilyen képei. Meg a templom támpilléreiről, ahogy ülnek alattuk ők a barátaival, belvárosi gyerekek, akiket talán ugyanaz a szertelen, állatias ábránd foglalkoztat, a padsorban odébb elhelyezkedő lánytest vonzása, s egyáltalán nem Bach örökkévalósághoz kötött orgonamuzsikája. Az egyelőre még felöltöztetett test, amelynek felkeltik és megnyitják majd a figyelmét. Ők is úgy döntenek-e, hogy a kilátóig fel se kell menni, lejjebb kell ezeket a dolgokat elintézni? Aztán, már az ágyban, csak arra gondolt. Milyen fenséges volt az a nyálás-nyúlós téboly! A tenger hullámvásását utánzó érzéki rohamok és a gerjedelem visszafejtése. Kettejükre emlékezett, leigázottságukra, erre a

képre a két idegenről, és persze a perspektíva trükkjére, amint a lány felsőteste, feje megnyúlik az öletől nézve.

Erről, hogy a csók valóban befejezhetetlen lenne, a fiú majd évtized múltán gondolkodik el. Megannyi realista fénykép előtt ül, és szörnyen fásult. Egyik sem köti titokzatos tárgyhoz. Abban az átmeneti univerzumban, ahol ezek a csodák történtek, nem készülnek fotók. Nem is szükséges, hogy ezeknek a helyszíneknek nevük legyen, véli. Van a lélek mélyén egy ilyen elsődlegesen egzotikus státusuk, és kész. Ennyi.

Az emlék erejét azonban jelzi egy-egy váratlan kitérés. A fiú már férfi, nemzetközi konferenciát szerveznek a város híres szülöttéről, Ferenczi Sándorról, a jeles pszichoanalitikusról, s egy kisebb társasággal meglátogatják édesanyjának sírját az avasi zsidó temetőben. A férfi senkinek nem meri elmondani, hogy a protokolláris események után az útja ahhoz a bizonyos padhoz vezet vissza. A csodálkozás felerősítette a múlttal való találkozás vizuális effektjeit, valahonnan vakító fény támadt, barbárok és civilizáltak, belvárosiak és bejárók, az igazsággal házaló körülmények mind belevesztek ebbe a látványosságba – és csak a pad maradt, meg az eltéphetetlen gyökerekkel odanőtt, befejezhetetlen csók.

KABAI ZOLTÁN

Író éjjel

A felolvasás végén a hallgatóság hosszan tapsolt. Nincs, ilyenkor nincs szétszalazás. Szerkesztett este volt. Senki sem a saját szövegét olvasta. Egy-más írásainak olvasása pedig kihívás. Minimum tiszteletet igényel. Nem lehet rutinból odamenni, hogy olvasom, s mert az enyém, úgy teszem, ahogy nekem jó. Vagy úgy, ahogy sikerül. Még akkor sem lehetsz könnyelmű, ha a testvéreid verseit olvasod.

Az egyetlen fennakadást az okozta, hogy az est egyik legszórakoztatóbb pillanatában a férfi zsebében megszólalt a telefon. Abban a pillanatban nem közönsége, hanem ő volt a legjobban meglepve, hogy fölcsendült kedvenc dala. Mindig kínosan ügyelt arra, hogy ne felejtse el lenémítani a készüléket. A sors fintora, hogy a saját előadását rontotta el vele, kegyetlen tréfája, hogy nem saját verset olvasott. Olyan írás élvezeti értékét rombolta le egyetlen pillanat alatt, amely annál többet érdemel. A szemét sem merte a testvéreire emelni, pontosan tudta, mit érezhet ebben a pillanatban.

Elakadtak. A felolvasás, a felolvasó és a közönség is; nagy batár teherautó, peremig rakodva, esélytelenül, hogy bárki megtolja.

Aztán taps, amelyből levonta az elrontott vers miatt őt meg nem illető részt – még hogy nincs szétszalazás, valójában csak szétszalazás van. Együtt sírnak, együtt örülnek, de a férfi rég megbékélt a helyével, pontosan tudta, hogy miben tehetett volna többet, mi az, ami rajta múlt, és mi, amit a körülmények alakítottak. Taps után a házigazda pálinkával kínálta. Ebben a társaságban nem illik nemet mondani, most épp nem is akart. A feles, a bor ellazította, látszólag túltette magát a kudarcon. Miközben meg-megállították, s szinte mindenki váltott vele egy-két szót, kortyolgatta borát a folyton megtelő poharából.

Aztán pálinkagőzősen, borízú mozdulattal karon fogta a feleségét, és elindultak a földúton, amely hol lefelé, hol valamelyest felfelé tartott. Andalogtak az avasi borospincék előtt, ahol eklektikusan váltakoztak az ódon és a modern épületek. Sok helyütt hagytak nyomot a hetvenes-nyolcvanas évek: műanyag hullámtető, Kádár-kockák színeit idéző építmények. Az este lassan hozott enyhet: a nappali hőség most a talajból párállott. Néhány száz méter után elértek a temetőig, ahonnan már tényleg csak néhány lépés a lépcső. Onnan lekísérte egészen az Erzsébet térig, bár a zebrán már nem ment át vele, a nő innen egyedül ment tovább, a belvárosban már nem félt magában, s csak két villamosmegállónyi utazott.

Az elköszönés után a férfi visszaindult testvére-
ihez. Komótosan kaptatott a lépcsőkön, nyirkos testére tapadt pólója. Kanyargós estére számított, hosszú, hajnalig tartó csapódásokra, itallal, rég nem látott fivérekkel. A lépcső tetején jobbra fordult és elindult a temető mögött. Az Avasi templom harangjátéka épp egész órát jelzett, de már nem arra figyelt, mennyi az idő.

Nagyjából a Latabár család sírjainál torpant meg. Ott, a temető mögött-mellett hirtelen nem tudta, merre is. Állt tanácstalanul, nézett maga elé, az este első hűvös fuvallata borzongatta, és hogy nem tudja, hova tovább. Amerre megy: négyszáz éves pincék; ahonnan jön: frissen csörgedező patak, felújított síneken halkán suhanó villamos. Itt áll egy majd ötszáz éves harangtorony alatt, a jelenből jön, de vajon lehet-e, hogy a múltba tart? És mi van ott? Sötét, de az összecsomósodott szorongásnak nincs köze ehhez. Menni kellene elindulni. Tudni, hogy ahová megy, az nem volt, hanem van vagy lesz, hogy nem tépik le a fejét útközben démonok. De nem a sötétség. Az égen esthajnalcsillagként; miért. Mindegy, hová fordul, azt látja. Hátranéz és semmi, vagy alig valami, előretekint és kísért a múlt. Cigaretta-
ra gyújt. Letüdüzi, most vagyok, fújja ki a füstöt. Egyetlen pillanatra megérzi, itt levegő van, itt létezés van. Szomjas lesz. Bátortalan lépést tesz... előre? Még ezt sem tudhatja, megtorpan.

Menni kell. A testvérei várják. A férfi szív egy utolsót a cigarettájából, előredobja, eltapossa, ez válik az első lépéssé. Innen már könnyebb, megvan a lendület.

Hosszú kerülőutakon ér vissza a pincéhez.

BÁJER MÁTÉ

Táltos

Felfelé mintha megbízható kábelek húztak volna.

– Le van maradva, neki kettőt töltsetek – fogadtak az ismerősök. Még korai volt csak az ivásra szorítkozni, így kártyázni kezdünk. Két asztalon játszottunk, mert egyhez sokan lettünk volna; tizenhat, tizennyolc arc, nem emlékszem pontosan, nem ismerem mindenkit és az emberek is kavargtak, jöttek-mentek, egymás helyére ültek át. A borház valakinek a nagyapjái volt. A falon felakasztott lopók, néhány kibolyhosodott cserge és mázas tányérok. Összetapadt pókfonalak koszmós függőágyai a sarkokban. A bejárat mellett egy megkímélt vitrin állt, benne néhány talpas pohárral. A pincelucs jól látható helyre akasztva, fél méterrel lejjebb, épp csak egy kicsit kevésbé szembetűnő pontjára a falnak faragott feszületet szögeztek. Alatta komód, a komódon dobogó membránú hangszórók. Egykor drága csempék négyzettrácsai borították a kényes falrészeket. Látni lehetett, hogy valaki egyszer büszke volt erre a helyre. Saját vizesblokkja is volt az építménynek: benne tenyérnyi csap, meg egy vécésze. A tartályban alig volt nyomás. A lefolyócső kanyarulatában fészkből felpillantó lesőharcúcsként lebegett egy vaskos darab ürülék, amit valószínűleg nem húzott le lelkiismeretesen az előző látogató. Hirtelen tört rám a köhögőroham, hiába tettem a kezem a szám elé, a nyál szétspriccel az ujjaim között. Nem volt benne vér. Ez biztató jelnek számított. Lehajtottam a deszkát. Elővettem a cuccot. Két vékony csíkot egyengettem el a páratól átnedvesedett fa ülőkén. Tudtam, még inom is kell. A bor idegen terep volt számomra, nem ismertem a kémiaját, nem sejtettem, mit művel a véráramban, meddig kering az agyban. Jobbnak véltem az óvatosságot. Mire kiléptem, újratöltötték a poharamat.

Pár perc múlva kígyóderekű táncosok el-lentétpárjaiktól szétválasztott körvonalai ringtak előttem, ha lehunytam a szemem. Folytattuk a játékot. Sötétedés után már a borházzal szembeni cserjés lejtőt használtuk, ha könnyíteni kellett magunkon. – Nagyon felbasztad Kosztyát – mondta egy addig ismeretlen szőke srác, miközben vastag sugárban pisált le a domboldalról. – Tutira veszi, hogy csaltál. Csodálkoznék, ha nem akarná a szart is kiverni belőled – folytatta olyan könnyed hangsúllyal, mintha haverkodni akarna. Gyakran nyerek, és gyakran mondják, hogy csalok, megszoktam az ilyesmit. – Megoldom – vetettem oda, bár abban sem voltam biztos, hogy ez a beszélgetés tényleg lejátszódik éppen.

Végül nem történt semmi. A Kosztya nevű, aki nagyjából kétszázézer bukott az este, eltűnt a két drabál haverjával együtt. Három felé úgy éreztem, már nem érdemes maradni. Szitált a kép, meg-megtört a színnek áramlása. – A lenti lámpák felé menj – mondták a haverok és alkalmi ivótársak. – Amíg alattad van a város, nincs gond. A pincét, ahol voltunk, két fehérfalú ház zárta közre, mint hézagjukba szorult fasírtmócsingot a fogak – hamar kipiszkáltam az emlékezetemből. Nem tudom, mikor vesztettem el, melyik ösvényen fordultam rosszul, de Miskolc kibicsaklott alólam. Abban sem voltam biztos, hogy mikortól és mi elől menekülök. Még dolgozott a cucc és a ráhajtott italok. Próbáltam futni, de látványosan csődöt mondtak a lábaim, elnehezedett a lélegzetem. Tántorogva, faágakba kapaszkodva vonszoltam magam. Nem néztem hátra, de tudtam, hogy követnek. Éreztem a testekké sűrűsödő sötétséget magam mögött. Mellkasom előre nyomva kúsztam felfelé egy alig kijárt úton. Menekültem, ez kétségtelen. Nem emlékszem pontosan, hol estem össze.

Arra sem, hogy mi történt. A következő kép, ami dereng, a vakolatlan, penészes pincefal. A padlón feküdtem, talán valami pokrócon. Az arcom alatt egy felmosóröngy lehetett, amivel talán a budikövet törölték fel nemrég. Igyekeztem legördíteni róla a fejem, mert éreztem, hogy pillanatokon belül behányok. Próbáltam körbenézni, de a tekintetem szétrebbent minden pislogástól, nem tudtam fókuszálni. Lassan tisztult csak a kép. Nehezen, de felültem.

A helyiség, ahol voltam, inkább hasonlított valamiféle hasadékra, mint pincére. Még így, ülve is meg tudtam volna érinteni a tetejét. A plafonhoz drótozva régi bányáslámpa lógott, vöröses fénnel világítva be a teret. Egy foltoktól sötét, huzat nélküli ágyszivacs volt alattam. Párna gyanánt egy zsíros fehér bundapokrócot gyűrtek a fejrészhez, azt gondoltam rongynak, ahhoz nyomódott nemrég az arcom. Valamikor láttam egy jersey-i állatmentőről szóló műsort. Egy kutyát boncoltak, hogy megbizonyosodjanak a halál okáról: a gyomrából előbukkanó orsóférges tekergő kupaca táncolt úgy, mint az ócska bunda koszmós szálai a bányáslámpa fényében. Az almon kívül, amin ültem, egy kopottas, kétajtós diófaszekrény, egy kisasztal és egy sparhelt volt csak a szobában, alatta némi szénrel és hasított tűzifával. A sparhelt előtt egy alak görnyedt, kezében piszkavassal kotorta az égéskamrában a parazsat. Egy ideig nem vette észre, hogy felkeltem. Megpróbáltam felállni, de visszazuhantram a szivacsra.

– Ne mocorogjál – rivallt rám. Csak félig fordult felém. Öregnek tűnt, bár szőrmével szegett sapkája alól kilógó összetapadt hajtincsei úgy takarták el az arcát, mintha szürke spagettifüggöny lett volna.

– Jól elkalapáltak. Tiszta seb volt a képed. A fejemhez nyúltam, de nem voltak se mély vágások, se véres duzzanatok rajta.

– Ne aggódj. Már elmúlt. – Köszönöm – mondtam bizonytalanul, miközben tovább tapogattam az arcomat, nyakamat, majd a mellkasom vizsgáltam végig. Sehol semmi szokatlan. Végül a zsebeimre csúszott a kezem. Amennyire ki tudtam tapintani, minde nem megvolt.

– Feketepenész, birkaszír meg pipadohány – szájában sárgállottak a fogak. Úgy röhögött, mintha fuldokolna.

– A vérnek benn a helye, he? Ne aggódj, kicsi pomák, nyoma se lesz a dádának. Nem. Topalov érti a módját. Régen a gyárból jöttek hozzá, hogy gyógyítson. Azelőtt meg a vájárok keresték, meg azok, akik ezt a hegyet is meglyuggatták, mesélte vidáman.

– Egyszer a kövescsille rázuhant egy csatlósra. Azonnal felbukott, mégis elhozták azt is Topalovhoz. A karjai szépen, egészségesen lógtak, csak a többi nem ért már szart se. Azt nem tudtam megreparálni. De te ne félj, kicsi pomák, neked visszadugaszoltam a véredet a testedbe.

Nagy nehezen talpra álltam, bár jócskán görnyednem kellett így is; nagyjából harminc centivel lehettem magasabb, mint a mennyezet. Nem tudtam eléggé lehajtani a fejem, éreztem, ahogy a nedves penész a hajamba tapad.

– Hol vagyok?

– Itt. De nem ez a jó kérdés. Hanem az, hogy hogyan, meg az, hogy meddig. Mert arra azt mondanám, szarul, és kevés ideig.

Csak a szemem húztam kissé összebb, az öreg mégis úgy folytatta, mintha elképedt arcot vágtam volna.

– Bizony, hogy. Szarul, szarul – vakkantotta. – A verésből összeraktalak, de kapa a szíved, a májad. A tüdőd mint a juhsajt. A veséidet meg ráakaszthatod a füledre csüngőnek, lassan másra se lesz jó. De ez nem a verés, igaz, kicsi pomákom? Öldösöd magad, mi? Nyírod magadat kifele, he? De nem az én dolgom. Topalov megtalált, összerakott. A többi már a többi.

Vaskos kerek alakja volt, de az arca, amennyire láttam, vékony. Csontjaira mintha felvasalták volna a bőrt. Varrott pufidzseki volt rajta, alatta egy másik, valamivel hosszabb munkáskabát, olyan, amit régen gondnokok hordtak. Annak gallérja alól sárga kötött pulóver nyaka lógott ki, amiből egy ingnyak fityegett. Nadrág is több lehetett rajta, szétszakadt cipzárján egy övcsat bukkant elő. Megsaccolni sem lehetett, hány ruhadarabot hordott. Az arcára néztem. A miteszerek úgy feketedtek izzadt, sárga bőrén, mint egy tál mákos tésztában a mákszemek. A tekintete mégis tiszta volt, vizslató.

– Köszönöm – mondtam újra. – Merre jutok le innen a városba?

– Megmondhatom – vakarta meg borostás állát. Még mindig nem fordult felém teljesen.

– Te meg megfizethetnéd. Ingyé' raklak össze, de az útbaigazítás másik számla.

Sóhajtottam. Elővettem a pénztárcám. Benne volt még a nyereség is. Nagyjából annyi pénz, amennyiből saját pincét is vehetnék. Az öreg elfintorodott.

– Nem kell a lóvéd. Dugd vissza. Dohányod. Az van-e?

Kicsit meglepődtem. Eddig úgy állt a dolog, hogy valahol összeestem az éjszaka, lefelé jövet az egyik ösvényen. Aztán jött ez a hajléktalan, az odvába húzott, talán a fülembe is nyalt, nem tudom. Úgy tesz, mintha meggyógyított volna, komolyan, büszkén, aztán pénzt kér; néhány perce még ez tűnt a legvalószínűbb forgatókönyvnek. Gondoltam, adok neki egy ötszázast egy flakon borra, de arra is felkészültem, hogy felrúgom, ha nekemjön a piszkavassal, mert kevesli.

Megkönnyebbülve vettem elő a kabátom belső zsebéből a cigimet. Több csomaggal is volt nálam, készültem az estére. Egy bontatlant halásztam elő, lefejtettem róla a nejlont. Puhadobozos volt, hazai márka. Felteptem a fóliát és kipöccintettem egy szálat, majd az öreg felé nyújtottam. Ekkor ért a következő meglepetés. Az eddig görnyedő alak olyan sebességgel lépett felém és kapta ki a kezemből a cigis dobozt, hogy odébb rántani se volt időm. Mellkasához ölelte és beleszagolt.

– Jó pipa. Nagyon jó pipa. Van még? – valami megváltozott a hangjában. – Van még ilyened? Egy pillanatig haboztam, majd kis keresgélés után elővettem egy másik, félig üres csomag cigit. Az öreg rámeredt. Nem fordította el az arcát, most először láttam teljesen. Hiányzott a felső ajkának a fele, és az orrcimpájából is egy jókora darab. Mint ha kiharaptak volna néhány falatnyi húst az arcából.

– Cseréljünk – mondta végül.

– Hagyjad, vidd csak.

– Nem. Topalovnak mind kell. És Topalov nem kér ingyen. Ez – emelte meg az első dobozt – azért jár, mert leviszlek. Azt meg – bökött a kezemben lévő, félig üres csomag cigi felé – elcseréljük. Várj.

A kis asztalhoz lépett. Benyúlt a lapja alá és kihúzott egy fiókot. Egy pakli koszos magyarkártya volt benne, egy képkeret egy régi fotóval, meg valami szögletes, lapos do-

log egy anyagdarabba csomagolva. Először a képkeretet vette ki.

– Ez Topalov. Én. Nagyon régen – felém nyújtotta. Más esetben nem értem volna egy ilyen helyen semmihez, de mivel ki tudja, mennyi időt töltöttem már itt és mi történt ezalatt, így elfojtottam a viszolygásomat.

A megsárgult fényképen egy férfi volt. Fiatal, kefehajú, halvány bőrű, kicsit beesett arccal. Túl bő zakót viselt nyakkendő nélkül, jobb kezének hüvelykujját a gombukba akasztva. A fotó újkorában sem lehetett jobb minőségű, kiégett a rossz fénytől.

– Nem. Mégsem. Ezt nem adom – vette ki a kezemből az öreg. Visszatette a keretet a fiókba és elővette a kártyát.

– Ezt se szívesen. De ha megvan mind, viheted – mondta, majd a lámpa alá állt és a lapokat széthúzva elkezdte számolni azokat. Többször elkáromkodta magát, majd újrakezdte a számolást. A fiókba néztem. A szemem megakadt a bebugyolált valamin. Kézbe vettem, alig volt súlya. Különösből nem voltam kíváncsi, mégis úgy gondoltam, megnézem. Letekertem a szövetet. Egy csorba szélű tükördarab bukkant elő, ami egykor valószínűleg egy nagyobb egész része lehetett. Nézegettem. Pöttyök tarkították és néhol már kilátszott a foncsor, de a képe nagyjából tiszta volt.

Amikor Topalov meglátta, hogy a tükrét nézegetem, felnyűszített.

– Ne, ne! Teszed le! Azt nem szabad! Még nem!

Eldobta a kártyát. Az összetapadt pakli nem pergett szét, csak három darabra válva esett a földre. Az öreg eltakarta a kezével a szemét és összegörnyedve a sarok felé kúszott, közben vinnyogva kérelt.

– Tedd le, tedd le! Takard el! Nem szabad, még nem!

Zavarba ejtő helyzet volt. Nem igazán értettem, mi történt, de visszatekertem a tükröt az anyagdarabba, és a fiókba tettem.

– Jól van, letettem, letettem, nyugi! Én nem akartam. Letettem! Már le.

Az öreg félve nézett csak ki a könyökhajlatából, mint aki attól tart, hogy hazudnak neki. Amikor látta, hogy nincs a kezemben a tükör, lassan felegyenesedett. Azt reméltem, megnyugszik, amikor azonban a szemébe néztem, eszelős tekintettel nézett vissza rám.

– Láttad – sípoltak a szavai. – Te láttad Topalovot benne. De Topalov még nem állt készen, hogy lássa magát.

Hirtelen kikerekedtek a szemei. Felém kapott, ugyanazzal a gyorsasággal, ahogy kivette a cigis dobozt a kezemből. Megragadta a vállaimat.

– Ne mondd el! Fizess ezzel! Nem kell a pipád, vidd innen, csak ne mondd el! Vidd a kártyát is! Jó?

Az arcomra fröcsögött a nyála.

– Nem kell semmi – próbáltam nyugtatni. – Nem láttam semmit, tényleg, csak egy tükör volt. Semmi mást nem láttam.

Felszisszent. Egyre erősebb volt a szorítása.

– Nem, nem jó. Láttad. Elmondod. A kis pomák elmondja, és Topalov még nem áll készen, hogy lássa magát. Nem. Nem áll készen, nem áll. Nem kész még.

Egyre gyorsabban hadart, majd értelmüket vesztették a szavak, és újra nyüszíteni kezdett. Már épp ellöktem volna magamtól, miközben az ajtót kerestem, amikor elengedett. Abbahagyta a nyüszítést, az eszelős pillantás azonban továbbra is ott tolongott a szemében.

– Jól van kicsi pomák. Akkor meggyógyítalak. Azzal fizetek. Meggyógyítalak. Meg én. Topalov meggyógyít. Lekötelez, és akkor nem mondhatod el senkinek. Így lesz.

Hirtelen mozdulattal kést rántott ki valahonnan a kabátjából, aztán, mielőtt reagálni tudtam volna, szabad kezével az arcom felé kapott. Hosszú körmei végigszántották a homlokomat, szinte azonnal előbukkant a barázdából a vér. Felszisszentem, de ő mit se törődött mindezzel. Lenyalta az ujjairól a véreket. Ami ezután történt, azt nehéz leírni. Összefolytak az események, így nem vagyok biztos a dolgokban, hiába gondolkoztam rajta azóta éjszakákat. Az öreg a késével felvágta magán a ruhákat, miközben folyamosan hátrált tőlem. A rétegni szövet alól előbukkant horpadt mellkasa. Még lejjebb nyomta a kést, leszaggatva magáról kabátokat, pulóvert, inget, mindent.

– Meggyógyítalak – sziszegte, majd hirtelen gyorsasággal a mellkasa közepébe dőfte a vasat. Mély, gurgulázó hang tört fel belőle, ám mielőtt még odaléphettem volna hozzá, kihúzta a pengét, és gyors egymásutánban háromszor szúrt, különböző helyeken marcolatig nyomva magába a kést.

– Átveszem! Átveszem mind – suttogta, mielőtt összecsuklott.

Talán egy óra telt el, mire lecipeltem a dombról. Egy ideig párába burkolódtak az ösvények, majd megláttam a várost. Először csak a fényeket, aztán a pincék teteje is előbukkant az alattunk lévő sorokon.

A mentőt a templom melletti lépcsősor aljához hívtam. Az volt az egyetlen ismerős hely. A telefonban nehezen tudtam elmondani, mi történt, pedig igyekeztem összeszedni magam. Beszéltem a vérző sebekről, az öngyilkossági kísérletről, az öreg vélhető koráról, állapotáról. A mentősök siettek felém a lépcsőn, amikor megláttak minket. Óvatosan levették a vállamról az öreget, levitték, és vizsgálni kezdték. Nem tudom, mennyi idő telhetett el, mire odalépett hozzám az egyikük, egy meglehetősen nyüzözt arcú, középkorú nő. Komor volt a tekintete.

– Ezért fel is jelenthetnénk – mondta. Nézetem rá csöndben, nem jutottak el hozzám a szavai.

– A késelés. Rémlik?

Nagy sokára bólintottam.

– Azt minek találtad ki?

Kézen fogott, és a kocsni hátuljához vezetett. Nem tiltakoztam. Ott feküdt az öreg, fedetlen mellkassal. Az arcára lélegeztető gépet illesztettek. Egyetlen seb sem volt rajta.

– Mocsok poén volt ez a késes dolog – nézett rám a nő szigorúan, majd – talán pillanatokkal később – kissé megengyhültek a vonásai. – Jól tetted, hogy szóltál. Válságos az állapota. A mája leállt, a tüdeje és a veséje is alig funkcionálnak. Lehet, még időben vagyunk, de a helyedben nem reménykednék.

Hallgattunk.

– Közele ismerős? – kérdezte végül.

Megráztam a fejem.

– Tudom, hogy sokan úgy gondolják, egy alkoholistához nem jövünk ki, akkor se, ha haldoklik. Megértem, miért mondtad a késelés marhaságot, de ez nem játék! Most bevisszük a sürgősségire. Neked köszönheti az életét. Ezt tudd. De jegyezd meg, ha még egyszer hazudsz a diszpécsernek, feljelentünk. Érted?

– Értem – hazudtam.

– Oké. Menj haza és mosd meg magad, az isten szerelméért. Anyád már biztos aggódik.

KABAI CSABA

Avas alatt

“valaki a nevét kiáltja, messze, s eszébe jut, erdőben jártak, sötét erdőben, s hallotta az erdőn a szél és a zivatar suhogását, villámot látott átdideregni az égen, és látta a lovat... Uramisten, a lovat... most már mindig, örökké ez a kép ismétlődik?...”
(Malcolm Lowry: *Vulkán alatt*)

A város rosszcarcú söntéseiben elvesztegett kézfogások egy egyenes út helyett. Itt megáll, ott eldől, de semmi nem lesz egyenes. Kopott kordnadrág, térdnél meztelen szövet. Arra az emberre volt a legbüszkébb réges-régről, aki még azt érezte, hogy változtathat. És a barátok: lelakott mangóarcúak, raktársárga bőrűek; bőrmellény alatt nagy szív. És a szalag, az a sárba ejtett sárga vonal, hova vezet? Barátok és tündérek, retkes redőnyök zörögve, robogva jelzik a semmittevő éj közeledtét, egyszerre gravitálunk. Sztaniol kérdések és díszcso-magolt válaszok, egy életközepi válság díszítősorai.

Hozzá sietett a Papszer utcába, elméje szikrázott a spekuláció sugárútjain, zörgette a kaput, kaparta a falat, mit művelsz most, te felelőtlen áruló. Végül zsebre dugott kézzel, hátát falnak vetve állt a kapu előtt, hosszú belégzést hosszú kilégzés követett; egymás után kimondott komplementer mondatok. Lehunyta szemét. Nem engedett a süllyedésnek, de nem is kapálózott különösebben, ez a légzésritmus épp megteszi. Aztán lassan, mint ahogy az éjből hajnal, majd reggel lesz, ahogy egyik évre jön a másik, és arra a következő, hallucinációi elfakultak. Az illúzió, hogy az élet csak vele lehetséges, áttetszővé és vállalhatatlanná lett, ő maga is egy túlnagyított, majd szép lassan kiüresedett

szereplővé vált, de mindehhez kell még három-négy év, ott a Papszeren erre gondolni sem tudott. Ott véresre vert keze pépes felével törölte hátra hosszú haját az arcából, úgy érezte, ennyi volt, a lélegzet megakad, a kép megszakad. Hónapok kellettek, hogy dühét átcsatornázza egy önerősítő energiává, így próbálva magát átmenteni egy naposabb tájra, ahol ismét azokat a rég ismert felhőket nézheti, melyeket már gyermekkorában is, és már nincs is olyannyira leverve. De a Papszer házai még mindig túl ismerősek, nem tudja még, eljön-e az idő, amikor idegenné válnak.

Az estét követő éjszakán a főutcán rohant transzban egy nem létező villamos után, egy nem létező nehéz cipő húzta-ragasztotta földhöz a lábát, akár egy álomban, akár ha mellkasig érő vízben próbálna futni. Kóbor kutyák röhögtek rajta, egy kisebb falka a Villanyrendőrnél jöttére harci alakzatot vett fel, de ő csak rohant tovább, noha a villamos már csak egy távoli folt, a kanyarban épp eltűnt, két lámpája két vörös pont.

Kinyitja a szemét. Kékre mázolt ég alatt matat szemüvege után a gyámoltalan húsdarab. Bőre alatt rózsaszín lüktetés: készülődik az első szava. A fűben üvegszilánkok, nem is érezte éjjel, ahogy erre ténfergett

mezítláb. Bal lábának öregujja tövében mélynek tűnő, véres vágás, benne föld és fűszálak. Felül, haja szemébe omlik, eszébe jut az idő, amikor ilyen hosszú haja volt, de egy éjszaka alatt nem nőhetett ennyit. Száraz a szája, mintha ivott volna előző este. Aztán tarkón vágja a felismerés, ült már ezen a padon, volt már ebben a ruhában, itt ébredt egy hasonló hajnalon. A murva morgására is emlékszik a talpa alatt. Tudta, jelenléte nem esetleges, tudta, hogy idővel visszatér ide, igaz, tudatosabb látogatásra számított, nem arra, hogy egyszerűen itt ébred. Helyzetek apró játéka, homlokon felejtett jeges kéz, gennyel átítatott retkes géz a kézen: ezek a memóriaravaszok. Keze száradt vértől mocskos, de egyébként kiegyensúlyozott tartásban ül, feje félrefordítva, kissé hátravetve, lába keresztbe téve. Még mindig magát kereste elveszetten a lét fehér zajában, válogatva a felmerülő potenciális bábok között, nem tudva, hogy evidencia, önkeresése volt ő maga, és vívódásaiban kellene megtalálnia helyét, ahelyett, hogy feszenszereplőküliségben, mert olybá tűnik, ez maga a szerep, és hol találkozik egy-egy mezével, apró kisülésekből következtethet alkalmasságára. De nem, neki már csak a feszenszereplőküliség marad szereplő, ő a szelf-megfejtetlen, nem bogozódik ki botladozásából, és bolyongásai sem egy szerep megtalálásáról

szólnak, hanem egy korábbi szerep elvesztéséről, és monológjai mindig egy korábbi karakter szavaiból állnak össze, a jelenben viszont már csak részleges érvényességgel bírnak, arckifejezése egy tíz évvel ezelőtt készült fénykép utóérzete, amely már akkor sem volt teljesen igaz. Magát kereste tehát még mindig a konstans és kakofón önzajban, ifjúkorától különböző szólások épültek bele ebbe a dalba, mindig inkonzekvensen és mindennemű viszonyulás nélkül a megelőző szólásokhoz. Magát kereste, ahelyett, hogy épített volna a törmelékből valami használhatót, elveszetten bolyongott a romok közt felkapva ezt, eldobva azt, unatkozva, mintha nem ő maga lenne a tét. Gondtalan feszenszereplőküliség, amely elengedi a kreatív alkotás nehezékét, így marad ő is esetleges, akár egy nyári zápor, és esetlen, mint egy újszülött. Nem szerette egyik arcát sem, noha abban a helyzetben megfelelőnek tűntek, és közben nem vette észre, hogy ugyanaz, mint tíz éve, ugyanaz a gyanús hús, ugyanaz a bevégtetlen befejezhetetlenség. Az igazi ő sosem jött el, ismerte el, az igazi maradt egy háttéralkalmazás csupán, amelynek működését elfejteni máig képtelen. És száznál is a középkorú ember, aki még mindig magát keresi; persze a határozatlanság a gondolkodó ember attribútuma. Árnyas borok mellett kitöltött estéi mintha meg sem tör-

téntek volna. Itt van ebben a ragyavert holdvárosban, az utcát nézi egy mesterséges meredély kiszögelléséről, és nem tudja eldönteni, a környezet lett-e ijesztőbb vagy ő lett félénkebb. A test önvédelemre alkalmatlanná nehezül, de a holdváros grafitiszürke disztópiája nem engedi. Nem lüktető félelem ez, nincs szapora légzés, se különösebben magas pulzusszám; ez a jéghideg, üveghangon "suttogó" konstans félelem. A porváros szilikátszürke rémálma kíséri, ha végül el is alszik. És az utcai fények, csupa színvak szürkeárnyalat, ha felébresztik is, borzongató hitelességgel simulnak bele az álomba. Kétszemélyes éjjeli őrzőjárat közeleg, hátrahúzódik vizslató szemek elől, hisz hallani, hogy a későn fekvőket figyelmeztető lövéssel küldik el aludni. Nyomukban felkavarodik a por, lépéseik tompa puffanások a holdváros talaján. Áthelyezi magát a túoldalra a kevesek által ismert és használt ösvényt választva, nem is ösvény volt ez, mint inkább egy csapás, a burjánzó, terpeszkedő növényekkel vívott harc, és a délből észak lesz, ahol a fák között bandukolva a házsorhoz érkezett. Az elme roskadozó, hevenyészett struktúrákkal összetartott kaptatóin magabiztosan sétálgat fel-alá. Le nem zárt képernyőn teletűzdelt naptár az élet, szabadon betekintheső, a jelenlét helyiségek szűk választéka közötti tartós időzés, és elmúlik a reggel köszönésmentesen, de ha eljön az este, átevez komolyabb szeszekre. Csak járt-kelt észak és dél között az Avason, mint egy vírus, ami a városon átoson.

Találkozunk a Papszeren, a kapu kulcsa itt van a borítékban, a hátsó lakrész bejáratához gyere, este 9 óra. Mint az öngyilkos kötele, csimpaszkodik alá az érzés, hogy ennek semmi értelme. A harangjáték egész órát jelez. A melódia kizökkenti, egyszersmind keretbe helyezi elkalandozott gondolatait. Kora gyermekkorra óta ismeri ezt a dallamot, ezért különös emlék, hangulat nem köthető hozzá, inkább az állandóság érzetét kelti a változó helyzetekben változatlanul felcsendülő téma.

És míg kint rohamosan menetel a nyár, belül egy lejáratához közeli konzervhez vált hasonlatossá. Engem nem marasztal semmi, bökte ki végül, nem vágyom semmire, siklottak elő a márványfényű szájából a szavak, amit eddig

kaptam, azt sem kértem, mozogtak a fénylő kavicsok, gyermeket kellett volna szülnöm, ismét némi csillogás, akkor most másként látnám és értelmezném a dolgokat. Elszabadult hajtincisével játszik, ujjai között forgatja, közben a földet nézi. Engem nem marasztal semmi: se a szerelmed, se az összetákolt közös, mesterkelt életünk, se a meghitt, boldog órák. Nem érdekel már a testem sem, ezért nem érdekel a tiéd sem. Elég volt. Nem tehetsz róla, de nem is tehetsz felelőssé mind ezért.

Telik az idő. A filagória hűvösében rajzó darazsak bizonyítják, új nyár ez a pusztulásban. Konzervek tavalyi gyümölcsből, míg a helyünkön új folyamatok erednek. Pólónkat lóbálva, megereszkedett testtel lépdelünk a bogaras nyárban, meggy-, dinnye-, cseresznyemag hagyja el szánkat játékos sugárban – azért ez a meleg túlzás.

Aztán mi marad? Kiült nadrágok száradnak a délutáni nap alatt, hullik alá a múltpor. De az égen egyazon felhők. Továbbra is róttá az Avas kanyargós útjait, figyelmesen, de csak befelé, kísértet volt saját filmjében, melyből a főszereplő, nyilván valami vágási hiba miatt, kimaradt.

A Farkaskutyák útján botorkált lefelé, ócska közöny tompa foglya, mikor réműlettel áthatott arcok állták útját vicsorgó hörgéssel, marással, kaparással, mint dühük manifesztumával. Fejében a pánik vészharangjai, szájában fémes íz, amit korábban is érzett már, amikor nagy hirtelen néha a halál közelébe került, azonban nem többel, egy legyintéssel lecsillapította mindet, a bolygó jöttment basszusán: Vannak nálatok is szomorúbb urak, Urak! Ha ez most a vágatlan verzió, megverekedhetünk, a végeredmény ugyanaz: én megyek tovább, és ti is. Kellenek nekünk ehhez még sebek? S a fogak villogó haragja, a szemek villámló attackja, a torkok tomboló tenorja egyszerre elült. Egyedül volt ismét az elmepalotában.

Belép. A szoba sötétszürke, nem tudni, a por vagy a közelgő este teszi-e. Nem nagy helyiség, zsúfolt morgolódása a bútoroknak, kopottas, lehasznált nyekergése a parkettának. Baloldalon tükör, egész alakos lemondó kép, kese kérdőjel, elnagyolt kezek, petyhüdt pénisze látens vágyódás. Meztelensége terep-ruházatként beleillett az avított milióbe.

Az ütés a sötétségből érkezett.

Amikor az enyhe ájulásból magához tért, még mindig ütötték, rúgták, nem védekezett. Elmerült a távollét felszabadító perspektívájában, ahol nyugodtan nézheti, ahogy mindez megesik vele, hogy még csak szorongania sem kell a mindennapok ideiglenes intrikái és a konstans fárasztás miatt, mert vele ugyan mi történhet. A sztoikus páholyból oly lazán, ruganyosan telik az élet, az elme eme szűrővásznán átszűremkedve oly lágy, finomított még ez a jelenet is. És ez a sztoikus arcsimító filter applikálható minden helyzetre, ahol a helytállás fegyelme esetleg agressziót követelne. Ki mondta, hogy nem érdekel? Csak nem érint meg oly nagyon, oly mélyen, hazahozom, de az előszobában hagyom. Persze a sztoicizmus is és a rímekben gondolkodás is felületi, tüneti kezelés csupán, balgaság lenne a végső megoldás kulcsaként tekinteni rá, hisz csak egy szemléleti eszköz, egy könnyítés.

Kinyitotta a szemét. Egyedül volt a homályos helyiségben. Nem tudta megítélni mennyi idő telhetett el, a szoba teljesen sötét volt, a redőnyök leeresztve, az átjáró ajtaja behajtván. Órákra gondolt, mintsem percekre, de nem lehetett biztos benne. Átment a másik szobába, megtalálta ruháit, zsebei átforgatva, kifosztva. Igen, valaha itt lakott, itt számolgatta a téboly kiszögelléseit, az éhség bűzölgő leágazásait. Aztán maradt az elfogadott szegyen. És mit kezdhet most, mikor a gondolat folyosói megkoptak már, mikor úgy érzi, éles szemmel nézni befelé egyre kevésbé tud, mert nem megoldást keres már, hanem egy

narratívát, mely többé-kevésbé igazolja. És ha található is egy alkalmas elbeszélés, mint mindig, most is dadog ahelyett, hogy magát kihúzná. Kitekintés a szerepből a csalódások rókafarmjára – az effajta játék igényli a külső szempontot. Mert egyébként, ha megáll kicsit, felnéz, üres termet lát. A kíváncsi szemek, fülek képzelete játéka csupán. A lehetőségből így csak egy pont marad. Lenne még értelme megszólalni? Mert sokkal reálisabbnak tűnik a csendben maradás; megszólalni csak túpontosan lenne szabad, esszenciális jelentőségű kellene, hogy legyen minden szó, persze illene tünetmentesen távozni, ezért finomkodó köret épül a nukleáris lényeg köré, így viszont egyszer csak zavarni kezdi minden kiegészítés, a köret jelentőségét gyakran nem sikerül megfelelően kezelni, félreérthetőek a hangsúlyok. Ő nem volt itt, csak áttűnt az ittlét fátylán, meg nem értett kivétel, mely nem tör át a dimenziók nyelvéen. Neki már csak a csend marad, vagyis a süketség, súlytalan, és a tudat, hogy teste itt, de ott ő halott.

Kitárta az ajtót, és haját hátrasimítva, fejét hetykén felszegve kilépett a hűvös, nyári reggelbe. Egyetlen szál Symphoniája maradt, amit egyik kezével üdén szájába dobott, másik kezével zsebéből gyufát kotort elő, egy pillanatra megállt, kissé megdőlve jobb lábára nehezedett, majd előtolva a gyufaszálas fiókot megragadt egyet a vörösfejű, vigyázzban álló kis ördögök közül, majd egy surranás, és markában izzón felröhögött az ördögfej, lángoló hajával cigarettáját meggyújtotta. Az első, ördögtömjénnel kevert slukk a legfinomabb.

KERESZTURY TIBOR

Hűlt helyem

(Részlet egy készülő regényből)

Hajnalodott. Az ég kegyelménél fogva egyszer csak megismerte a társasházat, ahol lakott. A kerítésbe kapaszkodva sikerült kínkeservvel két lábra állnia. Megpihent. Álllok. Tisztára, mint egy homo sapiens. Elin-dult óvatosan, lassan, oldalazva, két kézzel görcsösen a véget érni nem akaró kerítés-be kapaszkodva, az egyik léctől a másiki-gig. Rejtélyes életű, súlyos titkokat hordozó nagyapja, a *Miskolci Kurír* szerkesztője, Kőrakó Béla haladt ilyen megfontoltan, szintúgy oldalazva, két kézzel a korlátot markolva a másnapi vezércikk leadása s a szomszédos borozó elhúzódó meglátogatása után az Avas irányába a Szinva-hídon át. A bal lábbal egy tánclépésnyi kitámasztás balra, a jobb mellé zár, a térd berogyaszt, mintha csárdást járna, közben a kéz fogást vált. Megáll. Gondolkozni próbál. Ed-dig megvagyunk. De hol vagyunk? Alattam egy patak, állapítja meg. De merre az Avas? Fülel, mint a vadászkutya, hallatszik-e már a muzsikaszó. Nem hallatszik. Jön-e egy jóember, ki útba igazítja? Nem jön. Koncent-rál, körülnéz, lát-e valamit. Nem lát semmit. Egyedül van a sötét, néma éjszakában, egy híd közepén, egyedül. Aztán a túlsó parton felsejlenek a fejfák sziluettjei. Aha. A temető. Irányban vagyok, könnyebbül meg, kissé elsietve talán. A hidat leküzdve csak azon kell átjussak, mögötte már ott a macskaköves ösvény, mely a pincesorhoz vezet. El-engedi bátran a korlátot, malacot lép, tántorog, majd meglódulva valósággal befut a sírok közé. Beviszi a temetőbe a lendület. Leül egy fejfára, liheg a futástól, prémes gallérú kabátja zsebében cigarettát keres. Megtalálja. De nincs tüze. Ha van elvesztés-ség... Ha van egyedüllét... Ha van jéghideg magány... Az avasi temetőben éjfél-tájban, a sírok közt bukdácsolva bolyong egy irányát vesztett árnyalak.

Hősöm persze mit sem sejtett róla, hogy épp hagyományt ápol, átörökít, tiszta forrásból merít; hogy egy az egyben az 1946-ban meghalt nagyapja mozdulatait ismétli most meg. Ez az öröksége. Ez a kínkeser-ves, rogyadozó csárdás. Tántorgása maga a tradíció. Érdeklődve szemlélték a produkciót a szemközti buszmegállóban a munkába indulók. Várakozásaikkal szemben hősömnek csigalassúsággal, mégis győztesen sikerült a kertkaput elérnie. Benyitott, egy-szersmind el is bizonytalanodott. A lépcső-házig mindösszesen öt lépés volt hátra, de innentől nem volt mibe kapaszkodnia. Hogy lesz ez így, tántorogva, egyensúlyát vesz-tve, segítség és kapaszkodás nélkül, magára utalva, egyedül, morfondírozott.

Öt lépés.

Öt lépés az élet, körülbelül.

(...)

Felrémlik benne az utolsó látogatása az Avason. A pincesor! Itt végképp minden úgy maradt. Ismerősen. Mozdíthatatlanul. Mind-össze annyi történt, hogy meghaltak az emberek. Mind. Sosem járt itt még úgy, hogy egyszerre több irányból ne hangzott volna a nap minden szakában hegedűszó. Hogy ne gajdoltak volna sztereóban mindenfelől. Hogy ne lett volna épp vita a bor vagy a nő tárgykörében valahol. Életnek, léleknek most nyoma sincs. Beszakadt tetejű, összedőlő házak, rozsdás, kinyithatatlan pincelaka-tok. Elbizonytalanodott. Gyanút fogott. Nem tetszett neki ez az egész. Hogy rajta kívül senki emberfia nem volt az Avason. Meg ez a csend. Ez az egybefüggő, fémes, néma kongás... Felnézett az égre. Nem volt ott se semmi. Alkonyodott. Valahol egy varjú károgott.

Mi van. Mi lesz.

Vészjóslóan baljós mozdulatlanságba dermed a félelem.

Ezen a ponton egy kanyar után az emberi élet követeként felbukkan egy anyuka, s egy hároméves-forma kislány – vonszolják magukat a meredek, szűk macskaköves utcán kéz a kézben fölfele. Aztán megállnak, hogy pihenjenek csöppet, s miközben utoléri őket, a gyerekek megakad a tekintete a másik kezében tartott plüssállaton. Nézi és liheg. Nézi, hogy nézi a gyerek. Az anyja is nézi, hogy hősöm és a kislány nézi. Egyre hosszabbra nyúlik a jelenet. Nem tudni, mi van, mi lesz. Aztán a kisgyerek azt mondja tisztán, érthetően: ömlik a vér a nyusziból, anya. Meg fog döglenni. Be van verve a feje. Ne. Otthagya őket. Eliszkol. A kilátó közelében egy háromlábú, girhes kóbor kutya csatlakozik hozzá – onnantól együtt menekülnek a temető mellett alászállva olyan övezet-be, ahol vannak még emberek.

A Bortanya bezárt bejárati ajtajával szemben áll is valaki. Egy sosem látott, mégis oly ismerős miskolci úr, akit elgyengült és halálra vált hősöm megmentőjének azon nyomban kinevez. Kezében nejlonszatyor. Csak a felirat más, állapítja meg: a nejlonszatyor ugyanaz. Penny Market van ráírva ahelyett, hogy Centrum Áruház. És ugyanaz az is, aki viszi. „Szemét állam”, ez van a vasajtóra festékszóróval felírva. Előtte ott áll, kilengő balansszal, ott áll ez a drága ember, ez a sosem látott miskolci úr, akit én oly régóta s oly nagyon ismerem... Ott áll, mintha vizsgáztalásomra jött volna, rendelésre, mint egy taxi, az ajtóra festett felirattal szemben, atlétára húzott posztókabátban, derékban spárgával megkötött, bő szövetnadrágban, strandpapucsban és füles sapkában, és birkózik a két szóval, rendületlenül. És csinálja, és akarja, és nem tágít, és nem adja fel, mert szeretné mindenképpen megérteni, hogy amit lát, az mit jelent... Távolról, hogy ne zavarjam, teljes szívemből drukkolok neki. Magamban barátomnak hívom, társamnak nevezem. Pár perc múlva legyint egyet lemondóan mégis, és azt mondja a vasajtónak, rohadjon meg az összes geci.

Aztán végül csak belevág, meglódul, hogy alászálljon, maga mögött hagyva az Avast. Az én tervem is ez volt éppen; tisztos távol-ságból követem. Sikeresen eléri a tranzit-zónát, a hegy és a város határát, s ott a jár-

da szélén gyökeret ereszt. A rend kedvéért szétnéz, a megfelelő alkalmat lesi. Ám nincs megfelelő alkalom, elárulhatom. Belátja, hogy reménytelen. Attól kezdve nem hajlandó próbál-kozni sem. Átjut, nem jut – egyre megy. Belefásult ebbe az egészbe teljesen. Túl van rajta, hogy ideges legyen. Mondhatnék én neki bármit – így lesz, úgy lesz, erre megyünk, arra haladunk, a túloldalra egyszer biztos átjutunk –, maga elé bólintana, s azt mondaná: uram, egy szavát sem hiszem. Felélték a bizalmamat. Nem kápráztatja el már semmi: nincsen az a rétor, nincs az a forgalomszünet. Látott már ilyet. Azt gondolja, minek. Hogyha ma netalántán át is jutna valahogy, éppilyen dugóban találja az élet holnap délután a másik oldalon.

Nem lesz beljebb semmivel.

Áll a járdán, mint akinek sorsa ez. Várakozik. Elvan. Várásának nincsen tárgya. Létezése nem irányul semmire. Csak úgy ott van, mintha odatették volna. Jelenléte ok nélküli. Pusztán hogy a jelenetnek szereplői minőségben ő is részese legyen. Hogy ne lehessen tőle eltekinteni. Az idő közben eltelik. Nem jó így, de nem is tragikus. Nem elviselhetetlen. Nem biztató – mitől volna –, mégsem kilátástalan. A zsebben levő rugós-késsel nem szükséges azon nyomban elmetélni az ereket. Mert noha nem indul, nem is jut sehova, az igaz. Ámde ha elindul, akkor meg a magafajta általában elütik.

Kinek kell ez.

Állt. Mint aki arra törekszik, hogy a lehető legkevesebb, a zéróhoz közelítő életjelet bocsássa ki. A dologban éppen az volt a nagy-szerű, az eredeti, a lebilincselően csodálatos, egyszerismind oly megrendítő, hogy állásának innentől, hogy nem akart az úttesten átkelni már, a legcsekélyebb oka, célja, értelme sem lehetett – a hétköznapi, ép ész talaján legalábbis élő ember nem találhatott rá magyarázatot. Egyszerűen állt. Mint akit levertek cölöpnek. Miként egy emlékmű. Valami hajdanvoltra, valami egykorira emlékeztetett. Valamire, ami megvolt, de időközben elveszett. Pislákkolt még némi lángja, de már csak úgy megszokásból, a rend kedvéért, alapjáraton. Nem figyelt, nem nézett semerre, nem keresett semmit; nem is pislogott. Nem érdekelték az elsuhanó buszok, autók, hide-

gen hagyták az emberek. Állt. Nem voltak céljai, terveit, ötletei, különösebb elképzelései – vagy ha voltak, valami homályos, ismeretlen eredetű, magasabb szándékok, indíttatók szerint. A jobb karját lelógatta, a ballal a motyóját markolta. Arcizma se rándult. Nem mozgott a szemgolyója. Egyáltalán nem volt kíváncsi semmire. A végsőkig elszánt, rendületlen, nagy állása semminemű hátsó szándékot nem feltételezett. Nem akart semmit vele. Nem volt mögötte racionális alap. Nem kívánt általa az égvilágon semmit sem jelezni, közölni, közvetíteni. A legkevésbé sem akarta felhívni magára a figyelmet – éppen ellenkezőleg: a maga részéről, ha lehetett volna, szívesen eltűnt volna a föld színéről. Hogyha volt ebben az egészben tudatos megfontolás, célirányos háttérellem, bárminemű akarati tényező, akkor az legfeljebb annyi volt, hogy lehetőleg ne essen itt mindjárt össze. Kidőlése ne okozzon fennakadást. Ne kerüljön homokszem a gépezetbe.

Továbbra is zavartalan lehessen az ügymenet.

Előtte-mögötte közömbösen hullámzott a tömeg. Plázacikák, nyugdíjasok, diákok, kismamák, kikent kurvák, nyomorékok, üzletemberek. Ügyet sem vetett állására senki. Hasonlóképp ügyet sem vetett senkire. Nem lökték meg, nem rúgták fel, nem kötöttek bele – igaz, mivel széles volt a járda, ő sem állt útjában senkinek. Senki elől nem fogta el a teret. Jelenléte nem tűnt fel senkinek. Légneműnek nézték az emberek. Az is volt: egy testnyi méretű tömegbe zárt semmi, amit összetartott a nagykabát. Valami érzelmen túl, közönyös és sérthetetlen mozdulatlanságba dermedt, lélegző szerkezet. Némi hús, csont, meg a posztó, amint egy darabot a világból kihal: kimetszi, betölti ezt a részt, de evvel már vége is, nem akar vele az égvilágon semmit sem kezdeni. Aprócska emberi tényező. Súlytalan és jelentéktelen. Megrázóan egyedi és esetleges – mégis láthatóan befejezett, végleges. Adalék, lábjegyzet, légyiszoknyi keresztöltés a világ szövetén. Van, de létének nincs tartalma, magányának nincsenek előjelei. Itt a tavasz, testvér – egy efféle mondatot teljesen hiába mondanál neki. Ha elmegy vagy elviszik, azon nyomban visszaáll a rend: hűlt helyét a levegő birtokba veszi.

MÁNDOKI GYÖRGY

nyolcvanöt

már mikor megépítették
vége volt
mint velencének

mészkősavas kanálisaiban
zölden csorognak alá
öbleibe poshadnak
nemzedékek

ösvényekbe
aszfaltba szorulnak
alábuknak a pikkelyek

de eljön a nyár
kiszárad a metafora
mi pedig nevetünk

van egymástól
véres kártyapaklink
öngyújtónk
szöges fúvócsöveink
és tekintetünk

leveleket rágunk
tollakat tördelünk

mint aknákat
kerülgetjük a sírokat

beletöröljük az ágakba
az olvadó napot

KÉGL ILDIKÓ

miskolci lányok álmai

megfogtad a kezem
úgy vonszoltál fel
a lépcsősoron ami az
avasi templomhoz vezet

kipirulva próbáltam tartani
a tempót miközben hevesen
vert a szíve a bennem
foganó örömnek

játékból elképzelttem
hogyan az esküvőnkre sietünk
az idő épp alkalmas
a kapu is nyitva
alig múlt fél hét
még az orgona sem álmos

rajtam tornacipő bokáig
érő fehér len-ruha
nyakánál kis masni
illenék az északi homlokzat
rózsaablakához
talán hozzád is

a Zsolcai sor ódon présházának
teraszán a lopó az én poharamnak
udvarol
s már csurog is a cserszegi – gondolom
mert még nem érkeztem meg a jelenbe
mindjárt jövök
csak bennragadtam képzeltem esküvőnkben
az avasi templomban
hogyan meghallgassam
igent mondok-e

avas-hegyi mese

aransárga
báli ruháját
finoman megemelve
egy kamaszhordó tetejére
heveredett az
anekdotázni kívánó idő
ráncos kezével
rezes fürtjeibe túrt
majd lány hangon e táj
bölcsőjéről mesélt s
egyszervolt emberekről

a szunnyadó préházak
ébredezni kezdtek
öreg téglák tüdejéből
égszínkéék sóhaj tört elő
s a hetyke zöldfülű hordó
tátott szájjal hallgatta
a selyemruhás
idő dallamos szavait
az Avas-hegy
barokk zenére komponált
eredetmítoszáat

híres asztaltársaságokról
Lévayról Tompáról
Aranyról
s megannyi
holt lélekről
akik szorgos
hangyaként cipelték
egykor hátukon
szőlővel és álmokkal
megrakott puttonyaikat

CSORBA PIROSKA

A vén Avas

(stanzák*)

A vén Avas visszaréved a múltba,
mit az évek a mélybe temettek,
a háborítatlan vadont érzi újra,
s árját kipusztult állatseregnek,
és ősembert lát, ki barlangba bújva
falja zsákmányát, és közben retteg.
– Az emlékezet örök jelene
virágba borul, mint a berkenye.

Zene szól, a pincék borral telnek,
társalgás közben ürül a pohár,
hegedűhangra nótával felelnek,
és nótaszó a hegedűre vár.
Éjfélíg üldögélnek a tűz mellett,
míg altatót pittyeg egy kismadár.
– Az árva mécses utolsót lobban,
csönd lesz az úr, és senki se moccan.

Régi kertek övezte ódon villák
lugasaira kúszó növények,
a diófa, mely a szomszédba int át,
kőkény, naspolya, sok édes éték
madárnak önként kínálja magát,
boldog fiókákkal ring a fészek.
– Sötét lesz az emlékezés vászna,
és rávetül a sok panel árnya.

* A stanza nyolcsoros szakaszokra épülő jambikus – rendszerint tizenegy szótagos – versforma.
A rímképlete: abababcc. (A szerző jegyzete – a szerk.)

Az egyszeri kovács meg az Avasi kilátó

Az Avas tetején álló, esténként színes fényekkel megvilágított tv-torony és kilátó Miskolc szimbóluma. Lentről, a városból nézve az építmény nyitott teraszával és 72 méter magas tornyával olyannak tűnik, mintha egy hegyével az ég felé mutató hatalmas tű lenne.

A múlt század elején építettek ide először tornyot, amelynek őrei arra ügyeltek, hol üt ki tűz a városban. Azt mondják, már akkor is sokan felgyalogoltak az Avas tetejére, mert a tűzoltó őrtorony valóságos látványosságnak számított. S mert épp abban az esztendőben vitték Rákóczi hamvait Kassára, amikor a kilátót építették, hát a nagyságos fejedelemről Rákóczi-tornynak nevezték el.

Pár évtized múlva a város szép, új kilátót építtetett vasbeton vázra feszített tölgyfából. A kilátó tornyát faszindellyel fedték be, akár a Deszkatemplomét. A fából készült épület előbb csak megrongálódott, majd 1956-ban teljesen kiégett egy tűzvészben. 1963-ban emelték a helyére ezt a mostanit, a város jelképét.

Sokan nem tudják, hogy ha a torony egyik oldalát erősen tűzi a nap, akkor 15 cm-t is elmozdulhat; ha meg nagy szél fúj, akkor a 'tű' hegyének, a legfelső 12 méternek 45 cm-es a mozgása. Úgyhogy senki se higgye, hogy a szeme káprázik, ha a tornyot imbolyogni látja, s ne nevesse ki azt, aki ilyesmit állít! Mosolyogjon inkább azon, ami akkor történt, amikor még a Rákóczi-torony állt a mostani helyén.

Azt mondják, élt akkoriban az Avas lábánál egy robusztus termetű, hatalmas erejű kovács. Állítólag egymaga képes volt a sárba ragadt szekeret fölemelni, ha jól nekirugaszkodott. Az esküvője napján, a lakodalom után úgy kapta ölbe újdonsült

feleségét, mint a pelyhet. Aki csak látta őket, elmosolyodott, mert amilyen nagy darab ember volt a kovács, olyan picike, törékeny a felesége.

A baj is ebből született aztán – vagyis inkább abból, hogy a kovácsnak nemcsak a termete volt hatalmas, hanem az indulatai is. Bármilyen apróságon pillanatok alatt méregbe gurult, olyankor az arca vörös lett, mint a cékla, és a keze azonnal ütésre lendült. Sok baja származott ebből addig is, nem győzte jóvátenni pénzzel, amit a hirtelenségével elrontott.

De az igazi baj akkor lett, amikor egy nap a feleségére haragudott meg valamiért, és megütötte. Csak a kisujjával legyintette meg, de az asszony zokogott, hogy ő hazamegy a szüleihez, és vissza se jön többé. Végül nagy nehezen megengesztelte a kovács, és megígérte, hogy soha többé nem tesz ilyet. Aznap éjjel álmatlanul forgott az ágyában, félelemmel gondolt arra, mi lesz, ha a hirtelen természetén nem tud uralkodni, s előbb jár a keze, mint az esze. El akarta kerülni, hogy ez megtörténjen, felkereste hát az öreg Salamont, akiről városszerte azt beszéltek, hogy éppen olyan bölcs, mint bibliai névrokona. Salamon meghallgatta a kovácsot, aztán a két-ségbeesett kérdésre, hogy tud-e segíteni rajta, el tudja-e valahogy mulasztani az ő gyilkos indulatait, azt felelte, hogy tud, de csak akkor, ha láthatlanban megígéri, hogy megteszi azt, amit tanácsol neki. Miután a kovács megígérte, Salamon ezt mondta neki:

– Ha legközelebb előnt a pulykaméreg, fordulj sarkon, és szaladj föl a Rákóczi-kilátóig! De igyekezz olyan gyorsan szedni a lábadat, hogy fölérvé meglásd magad a legalsó lépcső alján! S tedd ezt annyiszor, ahányszor csak dühbe gurulsz! – Azt is

hozzátette Salamon, hogy mikor erre képes lesz, akkortól fogva végleg kigyógyul minden haragos indulatából.

Nem értette a kovács a Salamon tanácsát, és akárhogy töprengett, csak a feje fájdult bele az elképzelésbe, hogy ő vagy bárki emberfia hogy is bírna olyan fürgén szaladni... De az ígéretét megtartotta, s amikor legközelebb mérges lett, már szedte is a lábát fölfelé az Avasra. Lenézett, de csak a várost látta, a törpe házakat, a kanyargó utcákat, saját magát nem pillantotta meg sehol.

– Úgy látszik, nem voltam elég gyors – gondolta –, sebjaj, majd talán legközelebb. Eleinte napjában háromszor is fölkergette a dühe a kovácsot az Avas tetejére a Rákóczi-kilátóhoz, amelynek ő volt a legszorgalmasabb látogatója. De aztán, ahogy teltek-múltak a hetek, egyre ritkábban kapta el az indulat. S mire visszatért a kilátótól, rendszerint már el is felejtette, mitől gurult dühbe.

Égyszer aztán egy hónap is eltelt anélkül, hogy a Salamon által tanácsolt kilátókúrát kellett volna folytatnia. Már azt hitte, hogy soha többé el nem önti el az iszonyú erejű düh, amikor a felesége egy napon odakozmált bablevest tálalt elé ebédre. Hogy az elrontott ízt megérezte a nyelvén a kovács, elbődült, lecsapta a kanalat, és már emelte is a kezét, hogy szétvágjon vele valamit. De akkor eszébe jutott az ígérete, és megindult, mint a szél, ki az ajtón, föl a dombon, mintha a dühe a lábába szállt volna, s futott, futott, amíg csak bírta... Mikor fölért az Avas tetejére, csorgott a homlokáról az izzadság, mire fölmászott a kilátóhoz, már csak kapkodta a levegőt. Megállt hát, hogy lélegzethez jusson, s a zsebkendőjével törölgette a homlokát. Ahogy így ott állt és nézett lefelé, talán kicsit tovább, mint más-

kor szokott, hatalmas nevetésre fakadt. Úgy gyöngyözött, bugyborékol, áradt belőle a kacagás, hogy öröm volt hallgatni. Reszketett attól a nevetéstől a nyári levegő, talán még a kilátó tornya is beleremegett.

Attól a naptól fogva a kovács maga lett a megtestesült nyugalom. Nem hozta ki a sodrából se kozmás bableves, se rosszindulatú szó, se bántó kötözködés. Amin más bosszankodva csapkodott, kiabált volna, azon ő csak mosolygott.

Csak a feleségének árulta el, hogy azon a napon, amikor a kilátóról lenézett, meglátta saját magát. Látta, hogy a házak, de még a templomok is milyen aprók, mintha csak egy játékváros épületei lennének. Látta az apró embereket az apró utcákon járni-kelni, mintha játékgurák mozogtak volna. Megkereste a tekintetével a házukat és elképzelte, hogy abban a babaházban ott az ő kicsi babafelesége, az apró konyhában meg a picike asztalon egy kis fazékban, amilyen a kislányok játszanak, ott a kozmás bableves. Látta maga előtt, ahogy az apró tányérba meríti a kanalát, s lecsapja az asztalra, aztán nekiindul a lépcsőknek, hogy a kilátóhoz szaladjon... Annyira neveltségesnek tűnt fel előtte a korábbi dühe, hogy teli torokból kacagni kezdett rajta. Igaza volt az öreg Salamonnak: abban a pillanatban meggyógyult, amikor meglátta magát odafönről.

Azt mondják, igaz, amit Salamon a kovácsnak tanított: az Avason emelkedő kilátónak varázsereje van. Aki fölmegey oda, s körbenézve elgyönyörködik a város széles panorámájában, és képes onnan fönről meglátni a lenti, kicsi önmagát, soha többé nem nézi már úgy a világot, mint azelőtt. Lehet, hogy sokszor meg kell tenni a kanyargós, fölfelé vezető utat, de megéri...

FICSKU PÁL

Tündöklő avasi gyopár

Vázlatok a Szeretevonathoz

Ha ezerkilencszáztizennégy november elsején Herrman Samu, a Miskolczi Estilap fiatal újságírója tudta volna, hogy aznap nem a kakastaréjról, a császárvirágról és a szépsége ellenére pejoratívan használt mákvirágról fog írni, és aznap nem fogja fülébe suttogni titkos találkozóhelyükön szerelme választottjának, Gombkötő Aliznak, a Tündöklő avasi gyopár című, hozzá írt versét, hanem leszakadt kezéről, lábáról, vért hányó katonákról, kiképzetlen katonákról, délceg, hadban sosem volt tisztokról, a háború sosemképzelt nyomoráról fog írni a Miskolci Tizeshonvéd Gyalogezred haditudósítójaként Galíciából a Hadisajtó-szállás védettségében, a néhány hete még Aliztól kapott, de István uram által küldött fanyar avasi bort szopogatva, és az ott honi újságban csak annyi jelenik meg, hogy csapataink hősiezen harcban állnak, veszteségünk minimális, a hangulat jó, a Vezérkar azt üzeni: Karácsonyra otthon leszünk! – persze, biztos azzal a gusztustalan, kákabélű Magyarival írták meg előre a cikket, aki tán még arra is képes lenne, hogy azt a hírt keltse, hogy ő, Herrman Samu haditudósító a front mezején torkolattűzben életét vesztette, csak hogy Aliznak udvarolhasson, szóval, ha tudta volna, hogy a november elsejét Galíciában tölti, akkor nem írja a június elsején este megjelenő lapszámba, hogy „közeleg a nyár, alig van már hír a vidéken. Nem történik semmi. Ami történik is, zárt ajtók mögött történik, arról meg nem szerezhet tudomást a sajtó.” Nem, akkor nem írta volna, hogy nem történik semmi. Főleg ha tudta volna, hogy a zárt ajtók mögött mik történnek.

No, hallod-e te Samu! Hát szerintem anyád se azért szült, hogy ha megtanulsz majd írni, akkor holmi virágokról írdogálj. Júniusban novemberi, tavaszi gólyahírről, amit Kubik Béla állít ki. És mi van, ha addigra nem józanodik ki az öreg? Meg avasi gyopárról? Hát hol van itt avasi gyopár? Ha csak nem

az öreg Ketyeró az, mutatott a sarokban ülő férfira, aki amolyan mindeneként dolgozott a bormérésben, ha kellett, kiszolgált, ha kellett, a pincéből hozta kancsókkal a finom nedűt. Kopasz is. Gyopár is, mondta Kiss István, a tulajdonos, akit mindenki csak Pista bácsinak szólított, csak a néha idetévedő hatóságok, vagy a Kisavas szépségét felfedezni vágyó véletlenül betévedt idegenek hívták Kiss Úrnak.

„Kiss István bormérése” a Kisavas egy aránylag eldugott részén volt, aki akart, ide talált, aki nem kereste, nem találta. Kicsi, emeletes borház volt, bent a kármentő, néhány asztallal, télire. Kint, a dűlőre nyíló teraszon hat asztal, rácsos székekkel. Hátul a pince, jó húsz méter hosszú, az első részén két hosszú tölgyfa asztal, padokkal, szombatunként és vasárnaponként lacipecsenye és halestély Rácz Aladár élő cigányzenéjével. Az emeleten két szoba és egy másik terasz. Az egyik szobában lakott Kiss uram a feleségével, a másik, hát a másik pedig, amolyan... No, amolyan titkos találkahelyként szolgált. Meg kell adni mindenkinek, ami kell. A császárnak, ami a császáré. A királynak, ami a királyé. Nekünk meg, ami nekünk kell, szokta mondani jókedvében Pista bácsi, aminek a vendégek igen örültek, mert ilyenkor a gazda fizetett egy kört.

„November 1-től 9-ig országos virág,- gyümölcs- és borkiállítás lesz Miskolczon... Miskolczról már most is annyian neveztek be virágokat a kiállításra, hogy el se hinné az ember. A főispán íriszeket állít ki. Az alispán rózsát. Kubik Béla tavaszi gólyahírt. Horváth Károly mákvirágokat. Fehér Ödön császárszakállt. Szűcs Sándor havasi gyopárt. Vizi István vízililiomot. Sándor János kakastaréjt. Hubert János délig nyitót. Papp István avasi gyopárt. Pfllelegh Imre doktor penészvirágot. És Isten tudja, hányféle változatát a virágoknak.”

A borkimérés tulajdonosa az aznap megjelent újságból olvasta Samu rövid kis írását. Napi tárcáiró volt a fiatalember, „Napról-napra” címmel jegyezte a cikkeit. Az élet apró dolgairól írt, többnyire érdekeseket, szépeket. Ahhoz, hogy vágyai megvalósuljanak, politikai cikkeket is írhasson, esetleg parlamenti tudósító legyen Pesten, még túl fiatal volt, a zárt ajtók titkai még nem tárulhattak fel előtte. Az élet apró kis dolgaiból azonban sok mindenre lehetett következtetni.

Pista bácsi! Mondanék én magának valamit – hajolt át a kis kármentőn Herrman Samu. Odahajolt az öreghez, mélyen a szemébe nézett, mint aki tényleg nagyon fontos, talán életbe vágó dolgot szeretne közölni.

Háború lesz! Meglátja, még az idén háború lesz. Bizton tudom.

Az öreg hátrahőkölt. Kora délután volt még, Samu nem ihatott annyit, hogy ilyen bolondságokat beszéljen, amúgy se volt nagy italos. Honnan veszed ezt, fiam, kérdezte.

Aliztól – felelte a fiú.

Aranyos hölgy Aliz kisasszony, az apja rendes vendégem volt valamikor, de honnan tudhatná egy kis fruska, hogy háború lesz? Mostanában ilyenekről beszélnek a fiatal, sportos hölgyek? Madár se látott már erre felé emberemlékezet óta háborút. Fiam! Ma már ne igyál többet. Menj haza és inkább írogass az avasi gyopárról.

Pedig tényleg úgy történt, ahogy az újságíró a borárosnak mondta. Aliztól hallott egy különös, sőt meglepő hírt. Több ezer gombot rendeltek édesapjától, Gombkötő Jánostól, ami igencsak nehéz feladat elé állította a mestert. Nevéből adódóan igazi gombkötő familia volt az övék, az apja, a nagyapja, emberemlékezet óta mindenki gombkötéssel foglalkozott. Volt egy kis üzletük a Sötét kapu mellett, az üzlethez egy kis műhely is tartozott. Tisztességesen megéltek belőle, Aliznak is meglesz a hozománya, mert az udvarlójára, a jószándékú, kedves és csinos udvarlójára, Samura, nem biztos, hogy számíthat. Még ha valamilyen ágú rokonának is számít a híres tudós és politikus. És akkor most itt volt ez a nagy megrendelés, tízezer gomb. Honnan vegyen embert hozzá. A fiatalok már nem szeretnek dolgozni. Elveszett generáció az övék. Csak a sport, ez az új örület, a futball érdekli őket. Alig négy éve alakult meg a futball-club és már vasárnap délelőtt alig lehet a misén fi-

atalembert találni, mindenki, csak arra a meccsre kíváncsi. Honnan keressen most anyyi, ha nem is mestert, de inast? Nagy lehetőség a gazdagságra, de nagy esély a szegyenre és a bukásra is.

Herrman Samu már két éve udvarolt Aliznak, a szüleik is összeismerkedtek. Gyűrűt ugyan még nem, de apró csókokat már váltottak a pincék, borkimérések, mulatók fölötti árnyas lugasokban. Egyik ilyen találkájukon említette meg Aliz, hogy Apuska hatalmas megrendelést kapott, nem tudja, honnan, de több ezer gombról van szó, még sárga rézgombokról is, ami furcsa, mert rezeset nem lehet önteni a Gombkötő műhelyben. Esetleg... Esetleg... Dadogott a kis hölgy. Mitestleg – kérdezte a fiú. Esetleg ha beállna segíteni erre a nagy munkára. Apuska féltelmében rendelt egy gombkötő gépsort is Prágából, hitelből. Kint is vannak most a polgármesterrel Csehországban. Az meg új járványkórházat akar sürgősen építeni. Pedig mire felépül az új kórház, talán már el is múlik a kanyarójárvány. Persze lehet még jövőre is. Gondolja meg, Samu, még talán az esélyünket is javítaná. Ha látná Apuska, hogy Ön szorgos is, nem csak írni tud... Csitt, felelte a férfi, és, ahogy a csókot hívták titokban, finoman begombolta a lány száját.

Miután tisztos időben hazakísérte Alizt, elindult vissza fel a Borhegynek, átgondolni a dolgokat. Szerette esténként belevetni magát a macskaköves kis utcákba, a meredek lépcsőkbe, hallgatni a kiszűrődő cigányzenét, visszanézni a gázlámpáktól fénylő városra. Langy májusi este volt. Kért egy meszely bort az Öregtől. Különös összefüggéseket talált. Ki rendelhet több ezer ugyanolyan egyszerű és fényes gombot? Minek kell cseh hitel egy új járványkórházra? Minden évben meghal több tucat csecsemő meg gyermek kanyaróban, torokgyíkban, ez az élet rendje. Kinek kell itt járványkórház? Kért még egy meszely borocskát. Katonák, háború, halottak, járvány, leszakadt gombok... Talán a jövőbe lát? Reszketve tántorgott haza.

U.I.: A fentebbi kispróza előtanulmány egy készülő regényből: a Szeretevonatból. Amely békeidőről szól, háborúról, szerelemről, életről, halálról. Miskolc város és történelmünk egy kicsiny és grandiózus történetéről.

IRLANDA KRISTÓF

Szellemhegy

Azt beszélnek, hogy a Cementkődön túl, a Panelfenyvesek elhullajtott túlevelei alatt még őrzi az aszfalt a kísértet nyomait. Úgy tartják, minden lakóhoz ellátogat egyszer, a megfelelő pillanatban, csak hogy feltegyen egy kérdést, pedig két állítás egészen biztos. A halottak nem beszélnek, akkor sem, ha élnek, és ami még ennél is biztosabb, nincs időérzékük. Legfeljebb suttognak, akkor is váratlanul és csak olyan vicceket, amelyek túl későn esnek le ahhoz, hogy még ne vessünk is. Kitalált nyelven szólnak, mint az újszülöttek.

Akárhogy is van, sajátos sorrendet követ a kísértet. Az egyes és kettes ütemben már látták császárkálni, de a hármasban még soha. Ez a domb csúcsa, ellátunk egész a várig. Lehet, hogy tériszonyos, vagy csak nincs erredolga. Furcsa egy teremtség. Egy ideig ijesztgette az embereket, aztán rájött, hogy nincs is unalmasabb munka annál, minthogy a sötétben gubbasztva várja, hogy valaki feltűnjön, és ő alakot öltve a halálba kergesse az illetőt. Jó időre az amfiteátrum szétporladt köveiben keresett menedéket. Kiöregedett, már nem okoztak neki akkora örömet a vércékagylók pajzán kiállítótermei. Felhagyott a temetőben kefélő tinédzseres orgazmus előtti halálra ijesztésével. Megunta a párás tükrökbe való irkafirkálást, és a falak kaparászását. Kezdetben azt is csak azért csinálta, hogy ne kopjon ki zenei tehetsége. A szellemlétben tompul a hallás, ezért mindig elvétette a ritmust. Képtelen volt megtalálni a jó ütemet. Szóval mióta ráébredt, hogy helyzetéből adódóan nem sok mindent tehet magáért, úgy gondolta, olyat tesz, ami sem élőknek, sem halottnak nem szokása. Beszélgetni fog. A probléma az ötlettel csupán annyi, hogy nem nyújt éppen kellemes látványt, ha egy kísértet alakot ölt, pláne, ha ez az alakot öltő megfoghatatlan massa még beszélni is kíván, ami, mint az köztudott, aligha

lehetséges. Nem tudom, találkoztak-e már ilyesmivel, mindenesetre koránt sem történik gyorsan, egyik pillanatról a másikra, és nem is úgy, mint ahogy azt a filmekben mutatják. Ott általában a kísértet már kész, kifejlett alakjában jelenik meg, a valóság azonban ennél sokkalta visszataszítóbb. Ahhoz ugyanis, hogy a kísértet testet öltson, testet kell találnia. Sokat. Pontosan annyit, ahány szervre szüksége van az embernek ahhoz, hogy életben maradjon. Először tehát kiszakad az Adler Károly utca 12.-es szám alatt élő Bernárt Péter aneszteziológus gerincoszlopa, és kitorva az ablakot a testet öltés helyére repül. Ott lebeg egy ideig. Valami robban, török és fröcsög. Érkezik D. Benkő Bálint hivatásos borász csípőcsontja és feleségének két lába. Megezik. A kísértetek sem olyan alaposak anyagszerzés terén. Aztán jönnek Gyula bácsi kezei, bennük egy-egy fiának egy-egy füle, és forogva fúrja maga előtt a levegőt Szabó Kálmán két szép barna szeme. Jönnek a szervek is, először a máj, mert abból sok időbe telik beszerezni egy egészségeset, aztán az agy, a szív és a többi. Mind összegyűlnek és a föld fölött lebegve a helyükre rendeződnek. Utoljára Dömötör Flóra bőrét szakítja le a talpától a feje búbjáig, egyszerűen csak kiforgatja belőle a testet, mintha csak egy matrjoska babával játszana. A bőr elhagyja a Hajós Alfréd 23.-at, és beborítja az aszfalt fölött lebegő testrészeket. A szellem néha kifejejt ezt-azt. Géza mesélte, hogy egyszer őt is majdnem elkapta, de mákja volt, mert az a szerencsétlen megfedkezett a tüdőről, és amint kinyitotta a száját, holtan esett össze. Sokan meséltek már sokfélet, de én még egyszer sem láttam. Itt ritkább a levegő, vagy csak unalmas az életem és nem kíváncsi a történeteimre. Miért is lenne? Úgy tudom, habár a halottak hallása rosszabb, mint az élőké, nincs történet, amit ne ismernének. Semmit sem hallanak teljesen, de már

mindent hallottak úgy-ahogy. Ezért történeteket találnak ki. Ezt az élők úgy mondanák: hazudnak. Annyit füllentenek, hogy már maguk sem tudják, mi igaz és mi hamis. A csalóban halála után sem bízatsz. Amúgy se lenne mit mesélnem. Ha mégis, azt is csak azért, hogy olyat meséljek, amit még nem hallott, olyat, aminek még nem volt a birtokában. Nekem van két-három bevált történetem, amiket a borospincék elfeledett hordóiból loptam össze. Mit is kérdezhetne tőlem egy ilyen sokat látott alak? Végigkísérte az Avas fejlődéstörténetét. Egyidős a hegygel, ha minden igaz. Kezdetben csendben volt. Szavakkal illetük, azóta hangja van. Először az üvöltést, majd a nevetést sajátította el, ezért sok fennmaradt írásos emléken Barlangi Oroszlánként, más helyeken Barlangi Hiénaként emlegetik. Az első lejegyzett, tényleges (mert sok próbálkozása részlegesen sikerült csak) testet öltése 271 környékén történhetett. Nem sokáig élt. Vándor élete volt. Egyszer véletlenül eltaposott egy gyíkot, mire a harmadik városon is átutazott, már Sárkányölőnek becézték. Később persze kiderült, hogy csak egy gyíkra lépett, ki is vallatták, de végig tagadott. Végül szentté avatták és kivégezték. Ha ez kéz a kézben jár, remélem, nem avatnak szentté. 1544-ből származik egy másik lejegyzett eset. Egy török katonától lopott magának kezét. Szegény janicsár, épp azon a napon döntött úgy, hogy nem teljesíti a pasa parancsát és szándékosan a célpontok mellé lö. Az íjat tartó kéz kiszakadt a helyéről és a lángoló nyilvessző berepült a templom ablakán. A másik kezét egy, a templomban lévő paptól szerezte, aki fáklyát tartott. A kiforduló kéz elengedte a fáklyát. A templom porig égett. Idővel egyre ügyesebb lett, de még mindig nem volt tökéletes, már ha tarthatunk tökéletesnek valamit, amihez emberek csonkítása szükséges. Jelen volt a régészeti ásatásoknál, amikor elvették a szekercéjét. Alakot öltött, és erősen tiltakozott Herman Ottó tevékenységei ellen. Úgy érezte, az intim szférájába gázolnak azazal, hogy feltúrják az otthonát. Elkezdett beavatkozni mások életébe. Már nem tisztelt se Földet, se Erdőt, se Istent. Szabó Lőrinc családját is ő üldözte el a városból. De kitől is tudom mindezt? Mindegy is. Jött egy újság azzal a főcímmel, hogy nyakon csípték az Avasi Mumust! Szegény kísértetet így végig

sérteni, Mumusnak degradálni ország-világ előtt. Micsoda pimaszság! Azt írják, hogy a kilátónál találtak rá. Cukott szemmel állt a városnak háttal. Ezt persze nem említik, de én így képzelem. A börtönbe vezető út során megszökött. Fantomképet is csatoltak. Egy mindenkinek ismerős arc. Ahogy jobban megnézem, emlékeztetni kezd apámra, meg mintha lenne benne egy kicsi a nagyból is. Az orra olyan, akár a szomszédé, hogy húzza a földre a tekintetét. Szája a bolti eladóé, kényszermosolya épphogy csak beékelődik a kétségbeeséstől duzzadó pofazacskók közé. Szegény postás, aki az újságot hozta, már csak miattam járt, míg volt min járnia. Mindenki elköltözött. És minél többen hagyták el a Panelfenyvest, annál több turista jött megnézni a kísértetdombot. Két éve már, vagy több is lehet, hogy láttam azt a fantomképet abban az újságban, azóta semmi. Csönd. Aztán, úgy egy hete zörögtek az ajtóm előtt. Félálomban voltam. A relaxa rácsai még nem törték a fényt. Valaki ajtót nyitott. Tompa hangok szűrődtek a szobába. Ketten voltak. Egy férfi és egy nő. Hatalmas csomagokkal érkeztek és elkezdtek átrendezni a lakást. Túlságosan fáradt voltam ahhoz, hogy bármit is tegyek, de forrt bennem az indulat. A tehetetlenségtől dühösebb, a dühtől pedig csak még fáradtabb lettem. Aztán egy ponton kirobbant belőlem valami. Felborítottam a széket, levertem az órát a falról, beleálltam az arcukba. Átnéztek rajtam. Nem érdekelték őket, hogy a talpuk csikizem, ha fülüket húzom vagy ha a hátukat marom. Rá se hederítettek. Örültek, vagy csak vonzza őket az ijedelem.

Ma reggel az esti viharról beszéltek. Délben elmennek az IKEA-ba új garnitúráért. Pofátlanul hasonlít ez a lány valakire, és pofátlanul nem veszik figyelembe az igényeimet.

A lány kiönti a kávé, a fiú a csempére vize. Ez így túl sok és túl gyors nekem egyszerre. Mintha túllendült volna a metronóm. Nem tudom felvenni a ritmust, ha egy pillanatra mégis sikerül, képtelen vagyok tartani az ütemet. Ez az én lakásom, és ha megnézzük a népsűrűséget, valójában a domb is az én tulajdonom. Mégsem hagyhatom szó nélkül. Valamit csak kéne mondanom. Kár, hogy minden, ami eszembe jut, a nyelvem hegyén tornyosul, pedig csak egyetlen jó kérdés kellene, meg egy működő óra, az sem ártana.

ZEMLÉNYI ATTILA

A vakondember legendája

Régi bányászhistóriák egyik-másika említi, százados avasi tölgyek levelei suttogják, a Szinva szemete itt-ott tavaszi hóolvadás-sal meggörgeti, de ezek már olyan kopott regék, annyira a régmúlt homályába vesznek, hogy igazából alig-alig emlékszik rájuk valaki. Ha nem lettek volna a közelmúltban azzal a szegény lánnyal ezek a megmagyarázhatatlan események, mára valószínűleg már a kutyát sem érdekelné ez a történet. De.

Állítólag még az első Mélyvölgy utcai borospincék ásásának korában kapott lábra az első szóbeszéd, amikor szinte az összes avasi pince kimunkálásához bányászok szakismeretét hívták segítségül, Fazola Henrik vashámorépítőit, akik nem mellesleg mocsárérccel is birkóztak a lidércclángok között. Úgy vélték, hogy ők ismerik leginkább a dongaboltozatok rejtelseit, a kőből és agyagból épített falazatok tartóerejét. Ebben volt is valami. Értettek a vajatok, tárnák készítéséhez, alátámasztáshoz, dúcoláshoz. De bármi ügyesek voltak is, sokszor előfordult, hogy ráomlottak ásás közben mély, érthetetlen üregekre, titkos föld alatti labirintusokra, még az is megesett, hogy egyikük belezuhant egy ilyen árokba. Sokáig hatalmas borzvárnak vagy elhagyott rókakotoréknak hitték ezeket, egészen addig, míg egy helyi erdőkerülő, ügyes madarász-vadász, erdei ember fel nem világosította őket: ekkora járatok nincsenek sem a borzklánok erődrendszereiben, sem a sok kijáratos ősi kotorékokban, mert ezeket valami természetesebb jószág vájta. Mázsás bakrókák illetve métermázsás borzbikák pedig tudvalevőleg nincsenek.

A még élő legöregebb bányászok leszármazottai is csak alig-alig bírnak felidézni valamit, persze ők ma már bitcoint bányásznak, hoaxba vájják a csákányt és fake news-okat

tolnak tonnaszám a csilléikben. De azt háttározottan mondják, mindez abban az időben kezdődött, amikor még Psyché az avasi hegy oldalában gyerekeskedett, legszebb göndörfürtű purdéként rohangálva, gurult delfinkacagása a ruzsini, szőlőtőkés oldalon. Szóval nem tegnap volt, hogy a nagy árvizeket megélők, a régi bányaomlások túlélői pisszegve, halkán mesélték, hogy lakik valami, mászkál valami, szöszmötöl, dűnynyög-morog valami, izeg-mozog, kaparászik, furkál valami az avasi hegy gyomrában, egy egészen különös lény, melynek nyomait csak a szétmálló mesék foszladozó szövedékében lehet felfedezni.

Ahogy a trágyadombi Baudelaire, Psyché örök poéta-szerelme, Ungvárnémeti Tóth László is utal rá egyik elragadtatott versezetében:

*„Tsúszik a hegy belében az órjas vakonda,
faderekú, szörnyület, Miskolczi anaconda”*

Itt él a legendája köztünk, átfonja gyökereinket, szállítják kapillárisaink, véredényeink. Újra-újra megjelenik a híradásokban, csak tudni kell olvasni a sorok között.

Vegyük elsőként a nagy miskolci árvizet. A mentésben résztvevők utóbb egybehangzóan állítják, hogy 1878. augusztus 31-én éjjel, azon a borzalmas éjszakán, amikor majd 300 ember tűnt el, és hat méter magasan állt a víz a belvárosban – az emléket a szintjelzők ma is őrzik a színházon és a megyeházán –, láttak valami furcsát, egy torzonborz, dühödő, fekete alakot, prűszkölve-úszva menekülni. Rendkívül nagy hódznak, édesvízi krokodilusnak, vergődő farkasnak, mások egyenest vergődő farkasembernek vélték, mindenki más szörnyeteget látott bele, de abban az egyben megegyeztek – és ezt még Gyöngyösy

Sámuel református lelkész, hiteles szemtanú is alátámasztja –, hogy semmiképp nem ember, cirka másfél-két méter hosszú, tömzsi, erőteljes, valamiféle karmos mancsa van, utálja a vizet, és soha senki nem látott még hozzá hasonlót.

De felbukkan a titokzatos rém a Granzens-tein-alagút tragédiájánál is.

A perecesi csodaalagút, mely az építésekor a világ 3. leghosszabb alagútjaként vált ismertté. Az alagút hossza 2334 méter volt, amely hihetetlen gyorsasággal 1870-re már el is készült. Ekkora mérnöki bravúr nem volt szokványos egy közép-európai kis „bányászfalutól”. Sajnos ma már nem láthatjuk, pedig akár ipartörténeti szenzáció is lehetne az alagút járhatósága esetén. Egy évszázad alatt – amíg működött a bánya – közel 14 millió tonna szenet termeltek ki rajta keresztül a föld mélyéből. 1901-től itt alkalmaztak először az országban föld alatti szállításhoz villamos-mozdonyokat.

1947. május 2-án 22:50-kor történt a rettenetes baleset. A bányászok a Baross-aknáról tartottak Perces felé fűrésztő műszakjuk végeztével, amikor a 22 kocsi álló szerelvény – ebből 9 volt személykocsi – egyik teherkocsija „nyomkarimatörés” miatt kisiklott, és az alagút tartóíveit kiszakította. Ekkor nagy mennyiségű föld zúdult az utolsó teher- és az első személykocsira. Az érintett kocsiban 12 bányász utazott, akik közül mindössze hármat sikerült élve kimenteni illetve kiásni. A többiek nagyrészt borzalmas, fulladásos halált szenvedtek.

Az egyik túlélő meséli – itt elhallgatom a nevét a leszámazottak és kegyeleti okok miatt –, hogy egészen elképesztő dolgot látott. Szerinte a nyomkarima-kitörés nem volt véletlen.

Ő pont ott ült, mielőtt a föld elkezdett emelkedni, és esküszik az Élő Istenre, hogy a

kiemelkedő földkúp mozgott. Sőt nemcsak hogy mozgott, hanem azt mozgatta valami vagy valaki. A korabeli vizsgálódó szervek, a bányakapitányság, a rendőrség és a zszurnaliszták nem hittek neki, hiába állította váltig. A képzelet bizarr játékának, az elméjét ért rettenetes sokk okozta pillanatnyi elmezavarnak, hallucinációnak tulajdonították elmondottait.

Akik később is ismerték, azt mesélték róla, hogy ha lehetett, mindig csak jól bevasalt betonjárdán, aszfaltozott úton ment, még gyalog is. Állandóan attól rettegett ugyanis, hogy egyszer megmozdul alatta a föld, és felnyúlik érte egy fekete, karmos mancs, ami örökre magával ragadja a föld sötét mélyére. Mondják, elég zavaros volt a későbbi élete, gyorsan leszázalékolták, és attól fogva csak C-14-essel betonozott kocsmákban érezte jól magát halála órájáig. Úgy rendelkezett, hogy mindenképp hamvasztást kér és friss szélbeszórást, mert a földbe temetésnek még a gondolatától is irtózott.

Következő állomásunk az időben 1961. Az 56-os eseményekből lassan kilábaló szocialista iparváros a régi, elpusztult faszerkezetű kilátó, a „Rákóczi őrtorony” helyére valami masszív, monumentális akar. Megindul a fiatal és ambiciózus Hofer Miklós, sokaknak meglehetősen kivitelezhetetlennek tűnő tervei alapján az Avasi kilátó és televíziótorony építése. A koncepció lenyűgöző volt, a tűforma, lebegő terasszal, mint egy modernista-futurista, utópisztikus szocialista kiáltvány.

Mindenkit meggyőzött a látvány szépsége, a benne rejlő szimbólum legyőzhetetlenségét sugalló ereje, kivéve a statikusok generációit. A munkálatokat tehát a kulisszák mögötti élesen zajló statikai vita előzte meg. A kivitelezhetetlen és a kivitelezhető „iskolák” hívei áskálódtak és marták egymást,

egész addig, mígnem az állampárt politikusai közbe nem léptek és zöld utat nem adtak az építkezésnek. De. És itt jön a de, ami újfent nincs benne a korabeli tudósításokban. 1961-őszén a Borsodi Építőipari Vállalat legjobb brigádjai kezdték meg a munka előkészítését, a gépi és kézi földmunkát, amit hosszas talajtani vizsgálatok, statikai számítások, hipotézisek előztek meg. De a károgók örömeire már rögtön az elején kissé elakadtak.

A kilátó alapját karcsú betonlábai és persze a statikai számháború miatt túlméretezték. Mély alapot kellett ugyanis készíteniük, és állítólag ők is találtak valami üreget, amit először avar kori temetkezési helynek gondoltak, amiről aztán – szocialista régészek bevonásával, a helyi pártvezetők érdekeinek megfelelően – gyorsan megállapították, hogy nem az. És elkezdték a nagyon mély gödröt, vasszerkezetet feltölteni betonnal. Az ott dolgozó munkások értetlenül nézték, hogy nyeli el az alap azt a töméntelen teherautónyi betont anélkül, hogy haladna. Végül is 116 köbméterre lett csak az alaphoz szükség.

Olyan érzése volt a jelenlévőknek, mintha egy lyukas edényt próbálnának feltölteni, és abba akarták ijedtükben hagyni a munkát. Komoly probléma kerekedett ebből, annyira, hogy az államvédelmieknél és a belügyieknek kellett nagyon gyorsan, operatíván beavatkozni a már-már lábra kapó, suttogó propaganda megállításához.

Egy korabeli belügyis főhadnagy, aki jelen volt, mesélte el a fiainak halála előtt, hogy ők is tanácstalanok voltak, egyik kocsi betont nyelte el a másik után a föld, de nem haladtak semmit, és ötletük sem volt, nem tudtak mit kitalálni. Mindeközben a pártközpont szabotázszt kiáltott és eredményeket követelt.

Esténként a Törpe kisvendéglőben gyűltek össze meghallgatni, miféle boszorkányságról fecsegnek az elkeseredett munkások, illetve célszerűség okán is, hisz közös, feltűnésmentes taktikai megbeszéléseik helyszíne is ez lett.

Itt találkozott XY főhadnagy egy bizonyos özvegy Lónyainéval, aki ismert kártyavető és jóvendőmondó hírében állt a környéken és néha a Törpébe is bebetért, hogy bolgár konyakra és viceházmasterre váltsa tudó-

mányát (mindamellet, hogy állítólag jelentett belügyieknek is). A lényeg az, hogy itt elhangzott félig viccesen, félig komolyan az a jóslat, mely szerint 9 vakond vérét kell csöpögtetni éjfélkor a kilátó alapjába, mert e nélkül az áldozat nélkül nem tud és nem is fog elindulni a munka sohasem.

Na már most a szocialista embertípus eleve felvilágosult volt, racionális, mint a vasbeton és nem volt a szívében hely se kételynek, se valami ócska, burzsoá babonának. De.

Másnapra megváltoztak a dolgok, az új szállítmány beton szépen tölteni kezdte az alapot, az építkezés varázsütésre meglődött.

Csak a figyelmes szemlélő láthatta volna, hogy a felvonulási terület körül állandóan lebzselő, kölyök juhászcutyák kis fekete bőrökön veszekednek.

Az Avas-tetőn álló tv-torony és kilátó Hofer Miklós és Vörös György tervei szerint megépült, 1963-ban, nagy csinnadratta közepette avatták fel. Ma is áll, hosszú túujja mutatja az utat a föld titkos mélyétől az ég felé.

Itt jön kronológiailag 1973 – Miskolc jövője szempontjából – sorsdöntő szeptemberre. Vályi Péter miniszterelnök-helyettest a tragikus év elején Amerikában és Kanadában is fogadták, ahol a vasfüggöny mögötti világ felvilágosult embereként tekintettek rá. 53 éves volt 1973-ban, a karrierje csúcán. És ekkor érkezünk el az ő szomorú esetéhez. Hivatalos útra érkezett a miskolci vasgyárba, a borsodi pártbizottságban ugyanis úgy gondolkodtak, nézze meg személyesen a minisztertanács elnökhelyettese. Épp ideje lenne a Lenin Kohászati Művek és persze az egész város üdvére megújítani az acélművet. A város lendületesen fejlődik, növekedési pályára állt, az akkor kb. 185000 fős lakosságával meghatározó tényező lett kies hazánkban. Egy megújult acélmű a szocialista nagyipar fellegvárává változtathatná végérvényesen Miskolcot.

Az elnökhelyettes elvtárs egy nappal korábban, szeptember 14-én jött a megyébe, mert még részt vett egy vadászaton a – szimbolikus nevű – Pénzpatakon, amely után megesik némi poharazás. Ezért terjedt el később, hogy részegen esett be a

kohóba. A szemtanúk szerint ezzel szemben a miniszterelnök-helyettes frissnek látszott és nem éreztek rajta a közelében állók sem alkoholszagot.

Másnap, tehát szeptember 15-én, szombaton délelőtt tekintették meg a programhoz híven az acélművet. Vályi szokásához híven mindent látni akart. Így a tízfős delegáció – amelyben a gyár akkori vezérigazgatója, biztonsági emberek és újságírók is voltak – egészen az izzó vas közelébe ment.

A vezérigazgató, Énekes Sándor sétált elől, mögötte közvetlenül Vályi és a többiek. Aztán elértek az öntőgödörhöz, ebben tartották az izzó, öntött vasat tartalmazó tégelyeket három méter mélyen úgy, hogy még egy biztonsági korlát sem választotta el a fent dolgozókat. A gyárban nem állt le a munka, így a következő pillanatban erős fény, szikraeső támadt, Vályi Péter megijedt és elvesztette az egyensúlyát, lassan zuhanni kezdett az öntőgödör felé. A vezérigazgató ösztönösen utána kapott, így ő is leesett a forró vasat tartalmazó tégelyekhez. Habár az terjedt el, hogy az öntött vasba zuhant Vályi, a valóság az, hogy két tégely közé esett. Az ezer fokon izzó vas forrósága miatt azonban súlyos égési sérüléseket szenvedett, szinte pillanatok alatt a testére égett a ruhája. A gyárigazgató egy üres területre esett, a bokáját törte, de így is megpróbált segíteni a politikuson, a közelébe kúszott, ahol ő is megégett. Közben a delegáció tagjai ledermedve nézték az esetet, végül a munkások emelték ki a szerencsétlenül járt kettőst.

Évekkel később Vályi testőre is megszólalt, ő azt mondta, figyelmeztette a politikust, hogy ne menjen közel a gödrökhöz, ám visszatartani nem tudta. A rendszer természetesen felelősöket keresett, és végül az igazgatót találták meg. Énekes Sándort és a gyár részlegvezetőjét vették elő. Énekes másfél év börtönbüntetést kapott, mert életveszélyes terepre vitte a delegációt, ám felfüggesztették a büntetését. Szerinte szerencsétlen baleset történt. Egyedül Vályi Péter özvegye tartotta magát ahhoz, hogy a férjét megölték, mert meg akarta reformálni a KGST-t. De.

Ez a bizonyos személyi testőr és egy a közelben álló munkás mondott még mást is, ami már érthetően nem kapott publicitást.

Ahol Vályi állt, igen vékony volt a gyár elhasznált padozata, és több helyen is fel volt törve a betonpadló, kilátszott a föld. A testőr és egy munkás is állítja, hogy közvetlenül az eset előtt érzékelt valamit. Mint amikor a perifériás látómezőn érzékeljük a mozgást, de pontosan nem tudjuk megmondani, hogy mi a kiváltó oka. Tudjuk, hogy történt valami, de nem tudjuk tisztán leírni az esetet.

Baráti, négy szemközti, nyelvmegeredős beszélgetésekben mindketten esküdtek rá, hogy mielőtt Vályi megbillent volna, megmozdult alatta a föld. Hogy, hogy nem, nem tudják, de a kép annyira kísértette őket, hogy egyikük többé nem nagyon ült semmilyen mozgó járműre, még villamosra sem egész életében, ugyanis nem érezte többé így biztonságban magát. Míg másikkal épp ellenkezőleg, minden nap leitta magát a sárga földig, úgy tántorgott, annak a rémes rögeszmének az okán, hogy biztos, ami biztos, ha valóban megmozdul vele majd a föld, akkor legalább nem éri meglepetés.

Itt érkeztünk el Kabdebon E. Auróra 2013. évi kutatásaihoz, amelyek sajnos elég szomorú véget értek. Auróra kiemelkedően tehetséges kulturális antropológus hallgató volt a Miskolci Egyetemen, ongai-miskolci gyökerekkel, a gyárban dolgozó felmenőkkel, csinos, ambiciózus, teljes elkötelezettséggel fő kutatási területe, a vasgyár iránt. Bár állítólag konzulense sokszor visszadobta, Auróra nem tárgított, és rektori közbenjárással, de megkapta az engedélyt, hogy szakdolgozatát az inkriminált szeptember 15-i Vályi-baleset és haláleset körülményeiből és hosszú távú hatásaiból írja.

A dolgozat sajnos csak részleteiben készült el, Auróra egyre jobban belegabalyodott a vizsgálataiba, nagyon sokat kijárt, sőt azt lehet mondani, hogy 2013 nyarán szinte kint lakott a volt Vasgyár területén, és kutatási különengedélyével, illetve elbűvölő mosolyával mindenkit levett a lábáról, még az IN-KAL helyi vezetőit is. Néhány hét után szinte mindenhová bejárása volt, egészen különleges helyekre: régen lezárt légókba, alagútrendszerekbe, titkos pincékbe. 2013 őszén állítólag berohant a Földtudományi Karra, és valami hordozható szeizmográf után érdeklődött élénken, mindenképp kölcsön szeretett volna kapni egy eszközt a munkájához.

Majd hetekre eltűnt. Nem látták a kutatási területén, sem az egyetemen, nem fizette az albérletét, nem érték el a mobilján. A barátai hatására a család kezdte el kerestetni. Bejelentették a rendőrségen. Rövidesen elő is került, valahol az avasi pincesor környékén találtak rá, földesen, véresen, szakadtan. Szánalmas állapotban volt. Azt hitték, hogy valami bünszervezet bedrogozta és

elrabolta. Rémes fizikai és mentális állapota sajnos később sem nagyon javult. Ma is állandóan lehajol a földre és hallgatózik. Azt mondja, hallja a föld szívét, ahogy dobog, és még valami mást is. Jelenleg a Hejőbábai elme-szociális otthon lakója. Csendes, nem agresszív, ha adnak neki valami krétát, szenet, fura, érthetetlen sorokat ír a szobája falára, valahogy így:

Szemérmertes Anyafődlsten!

Nyers malaszt, porhanyó Anya!

Fogadjál be engem uruszágodba!

Éjfelete zsírhusodba, gyerkőcként.

Mert tied a setét, májas uruszág,

a jó meleg, megtartó hatalom,

és a csendes, mocorgó dicsőség.

Izzadj meg, dagadj meg, nyíljál meg nekem, anyátlan gyámoltalannak!

Had bújjak bé beléd a felszíni céda világtól.

Engedjél. Hát így!

Az első ékelést, ahogy a felnőtt gyerkőc gyürkőzik,

nehogy zokon vegye tőled a Főd orcája.

Merülj a belső zsírjába, ússzál gyerkőcként.

Le a mély vakfődbe vagy fel az édes gyökeresbe,

lótücskös gilisztásba, pajoros pagonyba, hótbiztos.

A nyers Anyafőd jó étked,

gyerkőcként csecseled, jól tart veled.

Hogy erős legyél, legyen ékelőerőd,

gyúrőerőd, porhanyóerőd.

Elsőbben a vakondokvért szerettem,

bőséges erő van a testvérben, de csakis akkor,

ha apránként csócsálsz magadba, nem úgy, mint a céda felszínt.

Jófajta omlasztással túrtam össze az odvaikat,

anyásan csámcsálva kicsi gyerkőceiket,

mert szoros barátságba léptem mindenkivel,

ki az én úszó fekete testem titkon táplálja,

de legfőbben a vakondokkal,

kik segítettek elválni a felszíni céda világtól, nagyon is.

Nehogy megleljenek azok a fürge mocsadékok,

titokban ormányoltam, mint egy bélgép.

Úsztam-kúsztam borzas szántók alatt,

az erdők alatt jámboran orrkagylózva.

Arra gyúrtem magam, amerre porhanyót szimatoltam.

Toltam-vontam a barna zsírban magam,

brummogott, bugyogott körülöttem a hájas Mamafőd,

a ráncos Nagymamafőd, hát így.

Mély-messze a kétlábú, céda mocsadékoktól,

akikből bűz szivárgott és csöpdösött le a lukakon.

Égette a szörömet, dörzsölte a szívragyómat.

Ha úszás közben beleszántottam egy céda maradványaiba,

napokig zsigeri bögés zúzta az ormányomat,

szűköltem csókdosva a gennyező hantokat,
és mind mélyebbre és mélyebbre dörgöltem magam,
bár óvattal ékeltem, rozstarlósan, hát hogyne.
Megértettem a Főd velejét, agyam legvelejével,
idegeim örök danászó dúcával, zsigeri imanyögéssel
köszöntem meg a Főd engedékenységét,
bévonyítottam a morzsalékos bűnrészegségtől,
sírdogáltam az Áldott Anyaföld zsírhusában.
Megalapítottam forró rejtekemet, sok kicsiny odvamat.
Az időkig élnek így, a Nyersesség végezetéig.
Csakhogy félek, megnyílik az Főd, behatolnak a cédák.
Csakhogy a kétlábú mocsadékok gálád, döngő léptei gyötörtek,
aprították, zsigerelték az orrkagylómat, földlelkeket.
Ásóval-kapával jönnek a cédák,
ásóval-kapával jönnek a cédák, hát úgy.
Kiekézik kicsiny odvainkat, beomlasztják,
zsigeri, húsos, kicsiny fészkeinket.
De én túlormányolom a cédaészen,
a Mamafőd halhatatlanná, láthatatlanná tesz,
a Mamazsír erősen beken engemet, a jámbort. Hát hogyne.
Átgúróm magam a cédaészen. Átékelem a cédavilágon.

BARCSAI LÁSZLÓ

Szakállas farkas

Érzem a szélben. A szagok ilyenkor egyszerre léteznek a múltban, a jelenben és a jövőben. Az ázott sörtéken száradó sár, áporodott dagonya. Roppanó makkok és nyál. Hirtelen ürülék bűze. Ahogy pottyán, hallom a szélben. Örölnék a fogak, csámcsog a pofa. Megfordul a szél, a disznó felkapja a fejét. Félelem és vér. Feszülök a földhöz, mozdulatnyira az ugrástól, a hús íze már a számban. Hátsó lábaimmal kilököm magam a bokrok közül. A zsákmány visítva megiramodik, partnak felfelé. Vihar tépázta a fákat tegnap, a nyári eső eláztatta a talajt, mancsaim belemélyednek, darabjait a mellkasomra hányják. Gyökerek lapulnak az évtizedes rothadó avarban, gyorsan haladok rajtuk, az ágak egyre vadabbul csikarnak bundámba. A ge-

rincen beérem a vadkant, amit meglep egy csapásra dőlt fa, veszít tempójából, rávetem magam, s falatnyit szakítok hátából. Hörögve szembefordul velem, agyari méreletesek, de nem várok, míg használja őket. Sebesen alácsúszok, s torkát tépem. Egy mozdulattal leölöm lábáról. Bugyborékolva vérzik el, a tócsa a holdat tükrözi, belenyalok. Vér és élet. Elönt a dühös éhség, nekilátok cafatokra marni az oldalát. Az útban lévő bordákat könnyedén szétroppantom, közójuk merülök a forró szívért. A szöröm átítatja a vér, mire végzek. Gőzölgő pofával üvöltök a holdra. Egy kutya vonít vissza a szőlők felől. Kiszagolom őket. Két kóbor követ egy tüzelő szukát. A maradékot meghagyom nekik. A vér hamarosan megteszi hatását. Amint a hold

nyugovóra bukik az égen, úgy hagy el erőm, s nyüszítve, kínok közt fetrengve vedlem le bundámat, mígnem vértől csimbókos, csusasz valómban dülöngélek ki a fák közül. Meghempergek a magas fűben, majd elindulok egy ismerős, ám idegen szag, saját ruhám irányába. A Mélyvölgy tetején hagytam őket a bokrok alatt. Pinceházam szintén itt van, a sor tetejében az utolsó, közel az erdőhöz. Im már nem nevezném erdőnek, korábbi szövetét megtörték a szőlők, de négy lábon így is könnyedén a Bükkbe lehetett jutni. Hajdan az avas, tilalmas erdőt jelentett, az emberek nem vághattak ki fákat, nem makkoltathatták disznóikat, tehát semmi keresnivalójuk nem lehetett itt. Ez azonban csak a felszín. Az igazság az, hogy bűvőhelyül szol-

gált ez a magunkfajtának, s sok más, furcsa bestiának, boszorkányok ugyanúgy laktak nagy számban. Az emberek a saját érdekükben lettek kitiltva innen. De tudjuk, milyen az ember, szeret a tilosban járni. Szeretőjükkal idejártak légyottokra és az éjszakából sokan csak egyedül tértek vissza. Favágók, gombászok, gyümölcsgyűjtögetők tűntek el. Olykor megtalálták megcsonkított testüket, nagy ritkán élve, végleg megtébolyodva kerültek elő. Így aztán minden elromlott, egyre másra égettek meg nőket és férfiakat, bizonyosság nélküli ítéletek születtek. Rengeteg ártatlan halt máglyahalált. Boszorkány, farkas és ember szintúgy, míg az igazi gyilkosok és vérengzők elmenekültek és máshol folytatták. Egy ilyen öldöklő miatt érkeztem ide.

Nagyobb hegyekhez s erdőkhöz szoktam. A szatmári Avas-hegységből jöttem, hol az ugyancsak tilalmas erdő egyelőre biztos búvóhelyeink egyike. Prikulics, ekképp neveznek ott, itt azt mondják, szakállas farkas. Persze nem tudják, amit így hívnak, az én lennék, és nem vagyok egyedül. Pletykálják a pincékben, a dombon, a tetőn farkast láttak, nagy fekete zordó, farkát csapda vághatta le, szemeiben emberi fény, komor pofáját mintha szakáll borítaná. Egyre ürülnek s töltődnek a borospoharak, sötétednek az elbeszélések. Kibelezett kutyákról, szétmarcangolt jószágokról hallani mindenféle cifra történeteket. Valaki látta, a temetőben egy friss sírt ásott ki, a koporsófedelel széttörte és a hulla húsból lakmározott, csak ez egy nagy szürke dög volt, őrült sárga szemekkel. A kevésbé hiszékenyek is egyetértenek abban, hogy valóban megsaporodtak a sírablások az elmúlt időkben, kóbor ebek pedig belemarhattak a tetemekbe. Legtöbben úgy vélik, banditák vertek tanyát a környéken, hiszen két asszony tűnt el a hónapban, és most az a szegény lány, a bodnár gyermeke. Ostobaságaikat megunva otthagynom a pincehelyiség népét, néhányuk még mindig ferde szemmel néz rám, végtére is csak egy hónapja érkeztem Miskolcra. Legtöbbjük gyanakvását egykönnyen eloszlattam, mikor pinceházat béreltem a Mélyvölgyön, s kereskedőnek kiadva magam busásan fizettem boraikért. Történeteik valóságát csak gondolatban szűrhetem le. A gyermek felismerhetetlen tetemére a Mendikásban találtam, a nyomok körülötte egyértelmű jegeket mutattak, szagot fogtam.

Hajdan a farkasok és boszorkányok korlátlanul járták az erdőket, párt nem választottak maguknak véglegesen. Mikor találkoztak, emberi mivoltukban szabadon szeretkeztek, együtt töltötték az éjszakát, s továbbálltak. Valahányszor gyermeket nemzettek s az fiúnak született, abból farkas lett, ha lányként jött világra, boszorkánynak nevelték, s mind jók voltak. Egy elfeledett hagyomány szerint a veleszületettek tizenhárom évesen próbatételként tizenhárom hónapra idegen erdőbe utaztak, ahol társat találva segítettek egymást. Régen az Avason lett nekem így egy barátóm, aki tizenhárom telihold ideje alatt itatta velem egy gyógyító forrás

vizét, mely itt fakad a hegy lábánál, s a helyiek Jézus kútjának nevezik. Ezután kedvemre válthattam bőrömet, nem függtem a holdtól, eszemet farkasként is birtokoltam, de holdtólte éjjelén nekem szintúgy el kellett ejtenem valamit, hogy vérétől visszaváltozhassak. Ezért a varázslatért cserébe én láttam el élelemmel és megvédtem mindentől, ha kellett. Az együtt töltött hónapok alatt életre szóló szoros kapcsolat alakult ki köztünk, megismertük a saját testünk határait, a másik illatát és ízét. Kölyökként mentünk be a sűrűbe és felnöve jöttünk le a dombról. Ez a boszorka üzent álomban, sürgősen utazzak az Avasra, mert öldöklő jelent meg a környéken, egy küldött farkas. Az ördög küldte, vele cimborál. Olyan, aki valamilyen sötét átok hatására, vagy saját rossz szándékából változik át, s mivel maga is gonosz, tudattalan, tomboló dögevő lesz, aki embereket öl.

Holdtólte következik. Érzékeim a szokottnál élesebbek. A délelőtti órákra visszahúzódok a pincém hűvös csendjébe pihenni. Délután lármázásra ébrednek, emberek veszekednek egymással, borpancsolással vádolják egyiküket, aki hangosan káromkodva védi igazát. Kiabálnak néhány strófát egymás édesanyjáról még, elhalkulnak, szétszélednek. Leszáll az éj, a városhoz közeli pincékbe térnek be a népek, lassan kihűlnek az utcák, felsóhajt a hegy. Kisétálok a házból, a völgy fölötti erdőbe. Minden porcikám izzik, levetem ruháimat, szőrszálaim dúsulnak, bőröm ég, felnézek a holdra és rohanni kezdek a vízmosásban. A koponyámba hasít a fájdalom, lábaim lassúak, lenézek rájuk és ujjaim végén karmok merednek, négykézlábra vetem magam, a kézfejeim mancsként robbannak a sárba. Bukfencet hányok s vadállatként futok fel a gerincre. Mérgesen a holdvilágba üvöltök és megindulok Ruzsinszőlő felé, ahol a kislány holttestét elrejtettem. Virágzik a farkasalma, mögötte egy homályos szag csapja meg az orrom, megállok, mélyet szippantok a levegőbe, fülelek, mókus hagy el egy tobozt, zajosan ér földet. A sötét bűz tisztán kivehető, a légmozgás nekem kedvez, felöle jön, a Ruzsin felől. A dögevő bedőlt a csalinak. Belopózok a szőlők közé, az áldozatot elvonszolta és néhány sorral lejjebb csócsálja. Ahogy egész közel érek

mögé, csak úgy érez meg és fordul felém. Nyamvadt, szürke bundájú ordas, pofájából búzló belek lógnak, izgága tekintettel bámul. Felmérjük az erőviszonyainkat, az ő előnye a téboly, én nagyobb vagyok és harcoltam korábban rosszabbal, mint ez. Jó küzdelemnek ígérkezik. Kicsordulnak fogai közül a belsőségek, morogni kezd, viczorog, óvatosan közelítve átlép a tetemen. Lépek felé egyet, ráfordulok, meghátrál egy pillanatra, majd rám veti magát. Összegabalyodva gurulunk ide-oda a szőlőtőkék között, kitörve helyükről azokat, foggal és karommal tépjük egymást, szétválunk, körözünk farkasszemet nézve és újra egymásnak esünk. Alám kerül és belemar a hasamba, felüvöltök, kiforgatom magam alól és letépek egy darabot a pofájából, bedühödve ráharap a mellső lábamra, ezt a mozdulatát kihasználva mélyen a fogaim közé veszem a nyakszirtjét. Kétségbeesve szorítja a lábam, a fájdalom segít, satuként roppantom össze csigolyáját, lyukasztom át a nyak ereit és légcsövét. Harapását elengedi, utolsót vinnyog, elernyed, kiejtem a számból. Hamar visszaváltozik, az örület megüvegesedett a szemeiben, ifjú arca félig hiányzik, másik feléből egy napszámos rémlik ki, lányokkal láttam incselkedni valamelyik pince előtt néhány hete. Átkának kilétét nem sejtem, nem dolgom többé ez már, ami volt, azt elvégeztem. Hirtelen a mélyből jövő morajra hegyezem fülem, a két hulla körül mocrogni kezd a föld, hátrálok, elsőnek a kislány tűnik el, aztán a fiú süllyed be a felpuhult talajba. A vakondember gondoskodik róluk, a hegy ősi lénye, aki az idők kezdete óta ássa járatait a mélyben, s itt lesz utánunk is. Sarjadjon belőlük új élet! Bicegve felmászom a tetőre, kidőlök a fájdalomtól, elnyom a fáradtság. Emberként ébredek a nappal, levánszorgok a Mélyvölgybe. Sebeim napok alatt begyógyulnak. Lerendezem pinceügyeimet, járok még egyet a környéken, kedélyes házait és gazdáikat kis szerencsével utoljára látom. Az éjszaka levetkőzöm, utolsót szippantok a borszagú levegőből, a mélyben mindig ott neszel valami, vaddisznó rág a tölgyek alatt, nyest rabol fiókat. Meztelenül futni kezdek a fák között, két lábamat felváltja a négy, bőröm a bunda, a Bükknek veszem az irányt, keresem a boszorkám illatát.

VASS TIBOR

Érkezési oldal

Azt hiszem, olyantájt még a Bortanya nyitva,
közelében afféle sírköveket látni,
amelyeket nappal nem is.
Csak Kakot lehet látni,
ha mászni indulunk Boranyával
az alkalmas pincetetőre,
és talán Tófalvát, Dobszát még.

Boranyának mondatja magát
a mászni jól tudó nő,
basszusgitáros
egy májkoldfildszerű zenét játszó együttesben,
a nevük: Érkezési oldal.
Dalszövegeik Verecke-versecskék,
jobb híján ő maga írja.

Átlag negyedévente csal be ugyanabba a bokorba,
szúrós,
vagy én csalom be,
vagy nem is csúszunk, nem is mászunk,
vagy nem is bokor az, ahová becsalom,
vagy nem is bokor, ahová becsal,
vagy nem is az Avasról beszélek,
csak egy átlagos,
mohos sírkőtőről akárhol,
ahonnan úgy indulnak meg
a nem túl soká védő mélyig
bevéselt évszámok felé
mesés kötelékben az ibolyák,
mint sürgős esethez a készenléti rendőrcsapat,
otthagynak csakot,
Kakot, nem engedik
sokáig alulról szagolni
a becsalás nyirkának édes illatát.

Álarcos betörőknek hisznek,
pedig csak sáljaink kígyóznak arcaink elé,
váltva heverünk
egymáson az alkalmas pincetetőn,
azt hiszem, avasin.

Kihallgatáskor bevallja,
hogy a vonatvécében sztyuárdeszest játszik,
a repülőében kalauzost.
Azt is, hogy az Avas neki mindenhol vizelde,
úgy csurgat, hogy kirajzolja: Vazulda.

Tízből egyszer Vassulda foly össze,
ezért hálából, ha a leíró részhez érek,
előállok azzal,
hogy a Bortanya zöldes, villogó neonreklámjában
legszebb a lenhaja
és a melle ott mutatós,
Malév-kék poggyász-szemét táskásnak mondja.
Ajka nincs ugyan olyan puha,
mint az utasellátós kókuszrúd,
de halvány bajuszkájáról
üdvösen rémlik fel a reszelék. Szúrós.

Nem zavarja, hogy legalább tízzel több nálam,
tudja, hogy nem túl soká védő mélyig
szerethet belém,
alkalmas borokról, Pilóta kekszről
gondoskodik a tetőre,
verseket csak héberül hóba ír,
amit aztán tükörbe átmásol
egy másik szűz helyre,
felnevet, hogy hamar olvadok a hempergésben,
bízik benne, hogy újra mézelek.

És valóban, újra és újra,
mit nekem a hideg,
Boranyát meleg helyen nem szabad
díványnál betörnöm,
csak itt, az alkalmas pincetetőn,
és búcsúzóul még két és félszer a mohos sírkövek
mesés kötelék-tövében,
mielőtt valahonnan megindul újra a hullaszag,
de arra meg nem édest,
hanem édeskést mond a hekus,

édes és édeskés között lehet annyi különbség,
mint a nő és a Bortanya, hekus és hékás közt,
ezt kifejtem Boranyának,
hogy érveim hatására
betűzzön végre az első hajnali csóva,
szabadjon indulni hazafelé.

Fázom. Kirázásos alapon,
meleg helyen nem szabad sírni a kárpitok alatt.
Itt, a talán mégiscsak-Avason igen,
mégiscsak látni mást is, azt hiszem, a Tiszait.
Azért egy éjjeli pályaudvar
látványától majdnem akkorát lehet sírni,
mint egy lángoló repülőterétől.

Becsalás, beámítás,
ne csak a kezemet nézzék,
beizgat magába, azt nézzék,
beizgatva tartok negyed percig maksz,
az egészem azt hiszem, nem tart ennél tovább,
de az egészemről mára kiderül,
hogy tart életre, ha annyi egy élet,
ameddig visszagondolni érdemes
a közbeeső múltra. Az alkalmas Avasra.
Onnan Kakra, Tófalvára, Dobszára.

Ha maszkot írnék maksz helyett,
s a köz elmúltja nem izgatna,
a belcsalással foglalkoznék.
Azzal, hogy átszervezi a zenekarát,
megkívánja, hogy az új énekes tudjon Vassul.
Fülébe Zorró ólomálmot öntöget,
nem zavarja, hogy mindenki másnak
egy emelettel lejjebb áll a maszkja.

Azzal, hogy a nő helyett kaput,
falat hiába döngetek,
odaátról továbbra is édes bordal rivall.
Csak rímet ne, eseng Boranya,
azt még dalszövegbe se.
Szokás szerint úgy teszek, mintha nem látnám,
hogy a Bortanya zöldes,
villogó neonreklámjának helyén
ismerős felirat fénylik fel újfent: Arrival.

SZANISZLÓ JUDIT

Sűrű pusztulás

Tizennégy éves koromra a lépcsők szakértője lettem. Itt az Avason valahová menni azt jelenti: fölfelé menni vagy lefelé menni. Vízszintes terepet a gimnáziumig bezárólag alig érint a lábam. Három beton lépcsőfok a ház bejárata előtt, hogy feljussak a kapucsengőig, onnan pedig háromszor tíz lépcsőfok, hogy feljussak az első emeleti lakásunkba.

A lift az első emeletig röhejes luxusnak tűnik, a gyalogút pedig alkalmat ad átgondolni, elodázni, relativizálni azt a matek kettést, ami minden egyes házgyári lépcsőfokkal egyre fenyegetőbbnek tűnik. A betonlépcsők rücskösök és magasak, a lépcsőháziak pedig bordás, köpenykék linóleummal borítottak egytől egyig. A matek kettés egy hétköznapi délután harminc hosszú és keserves lépcsőfok, a péntek délutáni dolgozattalan fellélegzés pedig harminc piszlicsáré szökellés a

felszabadító panelházi hétvége kapujában. Mivel a bal nagylábujjam egészen kiskorom óta merev és nehezen hajlik, évekre telik megszokni, hogy elég egy figyelmetlen pillanatot, és elesek bármilyen kül- vagy beltéri lépcsőfokon fennakadva. Boltba menni, iskolába menni, a szomszéd lépcsőházba menni, a lakótelepi buszok magas lépcsőire fellépni mind csupa koncentrált gyerekmenetelés. A kedvenc lépcsőm az, amelyik a fönti buszmegállónál lévő bolt előtt található, de egyszer azon is csúnyán elesem felfelé menet. Valószínűleg akkor is a gyümölcsporra gondolok. Az egész lakótelepen csak abban az egy boltban lehet olyan gyümölcsízű italport kapni, aminek a flakonja olyan gyümölcsöt formáz, amilyen ízű italpor van benne. A lépcsősor két szélén meredek rámpa, a közepén pedig keskeny, sűrű lépcsőfokok, hogy ha az anyák babakocsival mennek rajta, egyszer-

re tudjanak a közepén lépni és a két szélén a babakocsit gurítani. Az italport víz nélkül, szárazon nyaljuk ki a tenyerünkből. Hajmeresztően meredek a lépcső, még a hetvenes évek vadregényes kültéri betonmegoldásaihoz képest is különösen alkalmatlan arra, amire eredetileg szánták. Soha nem látok rajta egyetlen babakocsit toló anyát sem végigmenni. Sem fölfelé, sem lefelé. Évekig tervezek legurulni a valamelyik oldali rámpasávon a biciklimmel, de sohasem merem megtenni. Félek, hogy betörik a fejem és szörnyethalok.

Az egész gyerekkorom tele van rémtörténetekkel. Mindenki fejbetör és szörnyethal bennük. Mivel itt minden csupa lejtő, az avasi lakótelepen minden rossz fentről lefelé zuhanva történik. Ez az erkélyről esett ki, az a lépcsősor tetejéről bukfacezett le, amaz leesett a porolóról, valaki más meg az avasi kilátóból zuhant le a mélybe. Mindenki szörnyethalt. A szörnyethalni szót életem első tizennégy évében többször hallom, mint a következő harminc évben. Én nem akarok gyerekként az avasi lakótelepen szörnyethalni.

Mivel én az Avasra születek, ott nőök fel kicsit, és csak onnan elköltözve leszek kamasz, majd felnőtt, nekem az Avason minden fontos ember gyerek. A többi ember csupán járulékos asszisztencia. A szülők, a tanárok, a többi gyerek Avason élő nagyszülei és a házmesterek nekem mind csak a perifériámon léteznek. Gyerek a testvérem és gyerek vagyok én is, gyerek az a lány, aki iskola után felcsal magukhoz, hogy durván belevágjon papírvágó ollóval a hajamba, és ezért utána velem kiabáljanak a felnőttek. Gyerek az a fiú, aki lehúzza a bugyim, amikor a poroló tetején átfordulok. Gyerek az a lány, akinek az emlékkönyvét soha nem adom vissza, mert megtetszik benne egy indigóval átrajzolt királylány. Gyerek az a fiú, aki először kiabálja utánam, hogy picca. Gyerek az a lány, akire sokáig azt hiszem, hogy fiú, és nagyon megtetszik. Gyerek az a lány, aki miután megtudja, hogy elköltözünk az Avasról, nem áll velem szóba. Gyerek az a fiú, akivel együtt próbálunk meg házilag levonót készíteni technika órán, majd iskolán kívül is.

A levonónak semmi köze a felvonóhoz. A levonó az matricát jelent. A matrica szót fiatal fel-

nőtkoromban hallom először Budapesten. A levonó az avasi lakótelepen a boldog gyerekkor záloga. A levonó jutalom, kiváltság, vele minden szorongás enyhíthető. Macis levonót kapunk az óvodában, ha szépen alszunk csendespihenőkor, és nyuszis levonó jár az iskolában minden megtanult verssorért. Levonó az Arany Lacinak és az Édesanyám, virágosat álmodtam. Levonót ragasztunk annak a gyerekeknek az emlékkönyvébe, akit igazán, szívből és nem csak színből szeretünk.

Az Avason az öregasszonyoknak arany szíve van. Mellékszereplők ugyan, de a szívük arany. Minden avasi öregasszony egy falusi öregasszony volt valamikor, akit a családja ilyen-olyan okból beköltöztetett egy összkomfortos panellakásba. Volt öreg, aki külön lakásba költözött, és volt, aki a családjával egy lakásba költözött. Bizonyos lakásokban az aranyszívű öregasszonyok abban a kisházban laknak, ahol más lakásokban a gyerekek laknak. Jolika néni is arany szíve van. Ő nem a gyerekszobában lakik. Jolika néni egy egész lakásban lakik. Jolika néni fél a haláltól. Sokat beszél nekünk iskola után a pusztulásról, amikor nála nézzük a tévét addig, amíg a szüleink haza nem visznek minket a munkaidejük lejártá után. Kimerítő dolog egy gyerekagnak egyszerre tévét nézni, és hallgatni a pusztulás meséit.

Egyre kevesebbet járok haza Miskolcra. Még kevesebbet járok az Avasra. Amikor viszont be tudom járni az avasi pincesorokat – felfelé, felfelé, lefelé kicsit, majd megint felfelé hosszan –, egyre többször gondolok a jelenlegi pusztulásra. Nem tudom, Jolika néni járt-e valaha ezen a pincesoron. Innen a panelházak alig látszanak. Itt szinte minden kisház önmaga legrosszabb verziója. Amikor egészen kicsi voltam, apám állítólag ezek közé a pinceházak közé hozott korán reggel sétálni, mert nagyon rossz alvó voltam, és hagyni szeretne volna anyámat és a bátyámat aludni. Nincsen emlékem azokról az időkből. Ha lenne, talán megbocsájtóbb tudnék lenni ezekkel az elhagyott házakkal. Nekem az Avas a lépcsők, a gyerekek, a levonó és az aranyszívű öregasszonyok labirintusa. Joli néni pedig örök. Rajta kívül nem szeretnék több emléket a pusztulásról.

NYILAS ATILLA

Az Avas-domb kincse

Egy budapesti Miskolcon

Háromszor laktam az Avason.

Az elsőt talán nem is lehet „ottlakásnak” nevezni. Hogy Gongülával el kellett hagynunk első tapolcai házunkat, udvartartásunkat, szerelemfészkünket, előbb talán Istvánéknál töltöttem néhány napot, akik mintha szintén a Görömbölyi úton laktak volna, de ami biztos, hogy azután Pollyéknál húztam meg magam. Valahol az avasi lakótelepen, talán a tapolcai elágazáshoz viszonylag közel eső részén. Holmim többségét egy garázsban vagy pincében helyezhettem el, talán Erikának köszönhetően, aki mintha miskolci lett volna; az is lehet, hogy volt, amit csomagban Budapestre küldtem, csak annyi lehetett nálam, amennyit a vállamra akasztva meg a két kezemmel egyszerre elbírtam.

Pollyék négyen-öten lehettek, köztük volt Győző, ismerős, amit Polly írt, hogy Győző gyakran süttött sprotnit, és mintha Ricsi is feltűnt volna (vagy végig ott volt ő is), úgy tudtam, övé vagy övéké a lakás. A többiek „buliztak”, éjjel-nappal hangos zene szólt, jókedvűek voltak, felszabadultak – én (ó) görög vizsgára készültem. A Miskolci Bölcsész Egyesület magánegyetemszerű intézményébe jártunk, legalábbis többen, 1991. június második fele volt, közeledhetett a tanévi utolsó vizsgaidőpont. Az volt a szokásom, hogy nem jelentkeztem a vizsgákra, hanem beírtam a naptáramba, mikor van Miskolcon az érintett tanár, és ha elszántam rá magam, hogy kísérletet tegyek, csak úgy odamentem. Így nem kellett halasztgatnom, és csak egy olyan esetre emlékszem, hogy nem engedtek aznap vizsgázni, de akkor se az volt a baj, hogy nem jelentkeztem előre, hanem az, hogy nagyon későn mentem oda, délután vagy talán már kora este, és Déri Baláznak nemsokára indult a vonata, feltehetőleg az aznapi utolsó.

Bútorfélére nem emlékszem, hacsak azt a zöldnek rémlő, klasszikus utcai kukát

nem számítom, amely a konyhában volt, és jelentős úrtartalma következtében ritkán kellhetett levinni a szemetet. Egy szivacsmatracról vagy laticelről nyúlhatott le fekete, rugalmas anyagú sínadrágba és ugyancsak fekete, félmagasszárú bakancsba bújtatott lábam. A sínadrágot évekkorábban kaptam Magdi nénitől, aki egy időben édesanyám kollégája volt, és szerény fizetségért szemet hordtam föl nekik a pincéből, alkalmanként egy hétre valót. Életem legjobb bakancsa Érden került elő, még munkacipőként kaphatta a nagymamám a közlekedési vállalatnál, ahol dolgozott, s amikor nekem adta, a pár egyik felébe talán hetvenhármas, a másikba még a hatvanas évekből való újságpapír volt tömve. (Mondanom se kell, hogy a lábbeli ettől lehetett még régebbi is.) Amíg megvoltak, sínadrág és bakancs, télen-nyáron ezekben jártam, volt, hogy akkor se vettem le őket, amikor egy-egy átvirrasztott éjszaka után hajnal- vagy reggeltájt nyugovóra tértem. Ott ültem tehát, hátamat a falnak vetve, kezem ügyében ragozási táblázatokkal, azokat magoltam, és egy-két napra tényleg sikerült megjegyezni őket. Volt egy kockás görög füzetem, azt is használtam, a borítójára korábban ezt írtam: Ἄϊδης – az elején *hehezet*, a nagy alfa után *ióta adscriptum*, amelyet „mai ejtésünkben” nem hangoztatunk, magyaros átírásban: *Hadész*, a görög alvilágra gondoltam. (Hasonló formátumú latin füzetem az *Ínfurna* föliratot nyerte el.)

Volt valami a világítással: kiégett a villanykörte, tartalék nem volt, és talán honnan kivenni se, félhomály volt a szobában. Pollyék nagy vidáman a Horváth Kertbe készültek – a lelkükre kötöttem, hogy szerezzenek valahonnan egy izzót. Közben még sötétebb lett, gyertyánál tanultam volna? Talán előre elhatároztam, meddig kell eljutnom, mire visszajönnek, valamelyik igeragozás

végéig, és valóban: mire meghozták a kör-tét a Horváth Kert mellékhelyiségéből, en-gem ugyanabban a pózban találva a földön, amelyben otthagytak, már „tudtam”?

Éjszaka volt, szokás szerint hangos zene szólt, panelházban, magamban furcsállot-tam is, de nem szóltam. Szólt viszont az alat-tunk lakó pár, fiatal nő és férfi, csöngettek vagy/és dörömböltek, fel voltak dühödve, a férfinak hajnalban kellett kelnie, hogy mun-kába menjen, és nem tudtak tőlünk aludni. Polly nyitott ajtót, én szándékosan és gyá-ván nem jöttem elő a fürdőszobából, úgy gondoltam, nem az én saram, meg ha csak nő van ott, talán nem kerül sor tettelegessé-gre. De sor került, ha nem is a férfi részéről, mint nembeli, a nő vágta pofon Pollyt.

Én már túl voltam a vizsgán, Récsi még előtte állt, izgatottan várakozott a folyosón, fehér blúzban és sötét szoknyában?, talán kérdezett valamit, vagy én mentem oda hozzá, mindenesetre szóba elegyedtünk, és kölcsönadtam neki a görög füzetem. Ak-kor ismertem meg, talán színháztudományi szakra járt, és fogvacogatóan szép volt. Olyan szépség, akít a fiúk meg se mernek szólítani, gondolhatják, úgyszincs esélyük. Hiába várja, drukkol magában, hogy gye-rünk, szólíts meg – lemerevednek, inukba száll a bátorságuk. Abban maradtunk, hogy a füzetet majd visszahozza oda, ahol vendé-geskedem (mintha a közelben lakott volna) – és visszahozta. Pollyék akkor már nem voltak ott, korábban elutazhattak, magamra hagyva engem a lakásban. Ott voltam ezzel a gyönyörű nővel, édeskettesben! Az oda-adás és a tartózkodás keveréke jellemezte viselkedését – fölforralta a vérem, majd az eszemet vesztettem, de aztán megálljt pa-rancsolt. Többször is eljött. Volt, hogy egy ideig nem is beszélgettünk, csak hosszan ittuk egymás szomjas tekintetét a szürkü-letben. Egy ilyen alkalommal, mikor arca már elmosódott előttem, váratlanul úgy tűnt föl, mintha egy démon villantotta volna rám a szemét irányából. Elkaptam a tekin-tetem, valamit babrálhattam a kezemmel is. Nyugtattam magam, hogy csak Récsi van ott, akinek közben valamit visszaélesedett a képe – de a borzongató érzés emléke velem maradt.

Nem szürkületben, de fényáradatban láto-gatott meg az avasi lakásban a kedvesem az

édesanyjával, Klári nénivel. Nem is tudom, honnan értesülhettek az akkori címemről. Párosuk látványa úgy tűnt föl előttem, mint egy szentkép. Gongüla pirosban volt, ami nagyon jól ment hamvas bőréhez. Nem em-lékszem, hogy mi volt piros, talán inkább a felsője, s a szoknyája sötét, piros vonalakkal kockázva? Mindent elmondott, ahogy tekin-tetét rám emelte, aztán lesütötte, s közben mosoly játszott arcán. Eljöttek értem, reme-téért, és a szívem Gongüláé volt.

Bár nem vet rám jó fényt ez sem, szóba ho-zom a kazettát. Sziámi-kazetta volt. Mond-hatnám eufemisztikusan, hogy kölcsönvet-tem, de hát sohasem adtam vissza, talán még most is megvan. Ha pénz vagy ékszer lett volna az asztalon, gondolom, nem loptam volna el – a kazetta valahogy más volt. Az én zeném szólt róla, koncerteken és éjszakai táncos multságok során vált az enyémmé, ehhez képest a kazetta mint hordozó mintha másodlagos lett volna. Mai eszemmel nem tenném, de akkor nem a mai eszemmel ren-delkeztem.

A vizsgaidőszak számomra véget ért, a türelmem, és amennyire emlékszem, élel-mem-pénzem fogytán volt, s más helyeken új kalandok vártak rám a nyáron, úgy dön-töttem, elhagyom avasi szállásom. Az az évi naptáramba június 29-éhez föl van írva, hogy „Viki kulcsa → házfel.” – lehet, hogy Viki is ott volt abban a lakásban? És ki az a Viki? Gondolok egy gyönyörű szőke lányra, akivel egyszer náluk beszélgettem, de annyira fájt a fogam, hogy hirtelen ott kellett hagynom, ő lett volna? Az is lehet, hogy „Viki” ott sem volt abban az időszakban a lakásban, éppen ezért tudták nekem kölcsönadni a kulcsát, amit aztán megállapodás szerint a házfel-ügyelőnél hagytam. Bárhogy is: én a Tiszai pályaudvaron fölszálltam aznap a 13.30-as vonatra, és eljöttem Miskolcraól.

*

Másodszor laktam az Avason: a Középszer utca 1.-ben. Megjegyzem, Mándoki Gyuri említette egyszer, hogy egyik régi tanára szerint ez nyelvi nonszensz: valami vagy utca, vagy szer, a kettő egyszerre nem lehet. A történet 1992. február 4-én kezdődött. Kedvesemmel, Gongülával rövid ideig nem laktunk együtt, de aznap elindultunk közös

albérletet keresni. A Gasztrofol étteremnél szálltunk le a buszról. Átmentünk az Édes büfébe, talán rántott gombát vagy sajtot akartunk enni, de ott nem volt, visszaindultunk hát a Gasztriba. Körülbelül félúton volt egy hirdetőtábla, gondoltuk, fölírunk néhány címet, hogy meg tudjuk nézni a térképen, hova esnek. Gongüla fennhangan betűzte a hirdetéseket, valahogy így: „Középkorú egyedül álló nő? Nem, ez nem mi vagyunk. Gyermektelen házaspár? Még mit nem akarnak ezek!” Ekkor megszólított minket egy bundás hölgy, hogy ő kiadná nekünk a lakását. Rögtön el is mentünk megnézni. Istenem, panelház, de az iskolától nem esett messze, két-három embernek elég tágas, jól felszerelt, volt polc a könyveimnek, tévé és mosógép, üveglapú kisasztal a nappaliban, meg ki emlékszik, mi még, dohányozni szabad, és az ár sem magas. Nagyon örültünk, hogy ilyen jó helyet találtunk! Szóltunk Paolónak, és hárman költöztünk be, övé lett az egyik szoba a nappalin kívüli kettőből. Maga a beköltözés február 6-án vagy 7-én derűs volt, nem tudom, milyen járművel, talán taxival megérkeztünk, behordtuk a csomagjainkat a lépcsőházba, az enyémekek többsége bedobozolt könyv lehetett, föl szállítottuk őket lifttel, bevittük a lakásba, az egész holmira rácsuktuk a szobaajtót, s én indultam valahova, úgy emlékszem, egyenesen Pestre.

Február 11-én visszautaztam Miskolcra, és berendezkedtem a Középszeren. Azokat a plakátokat, amelyek zavartak, leszedtem a falról. Mindent kicsomagoltam, a ruhákat beakasztottam, illetve -hajtogattam a szekrénybe, ahogy szokás, a könyveket szisztematikusan elrendeztem. Mindennek megkerestem a helyét, kész voltam, örültem a takaros rendnek, kimehettem valamiért a konyhába — és akkor láttam meg az első csótányt. Nem érzékcsalódás volt, hanem előhírnök. Társai sorra kerültek elő, előbb csak a konyhában, aztán az előszobában is fel-feltűntek. Nemcsak sötétben, de nappal is. Egy ízben, amikor kedvesem édesapja, Zoli bácsi meglátogatott minket, talán éppen arról beszélgettünk, milyen az új albérletünk, amikor észrevettünk egyet az előszoba falán, úgy szemmagasságban. Zoli bácsi abban a pillanatban előkapott egy szövet zsebkendőt, elfogta vele az állatot a tapétán, és talán még ugyanannak a mozdulatnak az ívével eltüntette a zsebében. Arca közben mintha végig derűt sugárzott volna, és valahogy olyan mókás volt a bajusza. Én bezzeg annyira iszonyodtam tőlük, hogy még egy hosszú nyelű tárggyal is vonakodtam volna ráütni valamelyikre. Tekintetem ide-oda járt, kerestem őket, és féltem, hogy megtalálom. Még a hálószobánkban, az olvasólámpa fénykörén kívül a falon is gyanús árnyak mozgását véltem fölfedezni.

A kellemetlen találkozások számát igyekeztem minimalizálni. Éjszaka, mielőtt beléptem volna a konyhába, előbb fölkapcsoltam az ottani villanyt, szándékosan zörögtem, tapsoltam, dobogtam, és csak azután nyitottam be: mindezek ellenére a mosogatóban a szó szoros értelmében hemzsegték.

Ha lett volna annyi pénzem, hogy ki tudtam volna venni párhuzamosan egy másik albérletet, tényleges beköltözésem másnapján indultam volna keresni. De ami kevés volt, az kellett a megélhetésre. Úgy döntöttem, azt a hónapot, amit kifizettünk, fogamat összeszorítva kihúszom valahogy, de egy nappal sem maradunk tovább. Abban a hónapnyi időben is sokat voltam Pesten, s ha éppen Miskolcon, hát nem otthon. Az étkezéseket igyekeztem „házon kívül” rendezni. Otthon nem nagyon ettem, főleg kólával táplálkoztam, a palackból ittam, amelyet ha nem a hűtőben, akkor egy tálcán tartottam a szobánkban, így a közvetlen környékét jól szemmel tudtam tartani, és a kupakját, amit egyébként is erősen be szoktam csavarni, még jobban rászorítottam az üveg szájára. A hölgy, aki kiadta nekünk a lakást, egy-két alkalommal benézett hozzánk, és megragadta az alkalmat, hogy pénzt kérjen tőlem, valószínűleg a második hónap előlegeként, de elutasítottam. Nem emlékszem, mondtam-e neki, ne is álmodjon arról, hogy lesz második hónap.

Az iszonyat napjaiban némi reménységet nyújtott, hogy elterjedt a házban a hír: csótányirtás lesz. Amikorra esett, mi a kedvesemmel Pesten szándékoztunk lenni, így az árát, ha jól emlékszem, ötszáz forintot az egyik szomszédunknál hagytam, és gondolom, lakáskulcsot is mellékeltem hozzá. Jövök meg Pestről, megyek a szomszédba, volt-e csótányirtás. Volt, de hozzánk nem jöttek be. Hogyhogy? A hölgy, akié a lakás, még előtte náluk járt, és elkérte azt a pénzt, amit én hagytam ott. Le voltam forrázva.

A szóban forgó hónapnyi idő végére — a ház néhány lakójával való beszélgetés és személyes tapasztalataink alapján — a következő kép bontakozott ki: a hölgy, akit bundában ismertünk meg, és aki kiadta nekünk a lakást, foglalkozására nézve rendőr. Az élete, úgy látszik, félrecsúszott, alkoholist. Emellett szóltak a pénzzel kapcsolatos események, és vizenyősnek ítélt szeme. Férje nemrég lett öngyilkos — abban a lakásban kötötte föl magát, ahol laktunk. Érdekes, annak idején mintha nem gondolkodtam volna rajta, hol, melyik helyiségben tehetette. De magán az öngyilkosságon egy percig nem csodálkoztam.

A konyhában mintha lett volna egy beépített szekrény, s azon belül az egyik a kenyeres polc. Valahol ott kereshettem valamit, és a szekrény mélyén fölfedeztem egy elég nagy, legalább öklömnyi nyílást, mely a szabad ég

alá vezetett. A megértés, hogy a rovaroknak ebbe a lakásba korlátozás nélküli bejárásuk van, mintha enyhületet hozott volna.

Letelőben volt a kifizetett hónap, tudtuk, hogy onnan el, de még nem tudtuk, hova. Elérkezett az utolsó nap is, én gondolom, fatalista módon végezhettem otthon minden napos tevékenységemet, Gongüla érdeklődött az iskolában. Hallott ott napközben egy házról Tapolcán, amit kiadnak, egyetemisták lakják, és állítólag van még benne egy üres szoba. Anélkül, hogy megnéztük, vagy tulajdonosával egyeztettünk volna, összecsomagoltunk, lehordtuk, taxit hívtunk vagy fogtunk, bepakoltunk, közben már mintha besötétedett volna, megérkeztünk Tapolcára a megadott címre, kiraktuk a holminkat az utcára, a taxi elment, és csak utána néztük meg, hogy tényleg van-e még üres szoba abban a házban.

*

Harmadszor az Avason: a Lajos sor 323. alatt laktam. Én egy ideje abban a hiszemben voltam, hogy ez a Kisavas városrészhez tartozik, közben meg egy naplójegyzet szerint 1997. „június 16-án költöztem ide, a Nagyavasra”. *Kicsi-e* vagy *nagy*, nem én fogom eldönteni; mindenesetre az avasi kilátóhoz vezető úton a parkos-erdős rész kezdete előtti utolsó házak egyike volt. Mondhatni, Miskolc fölött éltem, az *Ararát*on, ahogy a naplómban jegyeztem. Innen a sétaúton előbb megsaporodtak a lépcsők, majd kétszer, elég élesen kanyarodott a fák alatt, mielőtt elért volna az Avasi kilátó aljához. A kilátón túl folytatódott tovább, és elvezetett az avasi lakótelep sarkához, onnan meg már nem lakott nagyon messze Gyuri. Egy ízben, amikor nálam volt vendégségben, igen sokáig maradt. Szíve szerint talán ott is aludt volna, de én nem ajánlottam föl, mert mintha valamit terveztem volna még arra a napra, tanulni, dolgozni vagy mást, nem tudom már. Szépen elbeszélgettünk, gondolom, a már kibontott borosflaskáknak a végére jártunk, aztán útnak indult italos fejjel, sötétben a kilátó felé. Nem tudom, akkoriban voltak-e lámpatestek ez útvonal mentén. Ha voltak is, egyik-másik lehet, hogy nem világított, vagy talán egyik se. Bármint is:

tény, hogy Gyuri útja küzdelmesre sikerült, előbb a lépcsők nehezítették, aztán amikor a kiépített út kanyarodott, ő akaratlanul leteríthetett róla, valahogy a fák-bokrok közé keveredhetett, arcába ágak csapódhattak, amikor legközelebb találkoztunk, úgy emlékszem, látszottak rajta az akkor éjjel szerzett sebek.

A Középszerről való el- és a Lajos sorra való odaköltözésem között – mint az a vonatkozó évszámokból kitűnik – esztendőket teltek el, miskolci évek. Az egyesületi iskolából átjelentkeztem az állami egyetemre, s már ott is végzőben voltam. Gongülával jó ideje elváltak útjaink. Harmadszor is Tapolcán kötöttem ki, hosszan éltem ott, és különböző okok miatt el készültem hagyni ottani bérlemlényemet. Ekkortájt merült fel, hogy Tamással együtt keressünk valamit, úgy emlékszem, ő vetette föl először. A város művészeti életéből ismertem. Fölfigyeltünk egymásra, figyeltünk egymásra, és a rokonszenv-áradás együttlakáshoz vezetett. A Lajos sori házat Tamás találta: arra járván megszólított valaki ottanit, és egyezsége jutott a tulajdonossal vagy tulajdonosokkal. Talán nem is kellett fizetnünk albérleti díjat, vagy csak valami nagyon jutányos összeget, a házat nekünk átengedőknek az lehetett a fontos, hogy valaki megbízható lakjon ott, védve azt a betöréstől, amely félelem nem lehetett alaptalan a városnak azon a többnyire elhagyatott részén. Riasztója is volt a háznak, és a védelem kiegészítéseként tartozott hozzá egy kutya, ott élt a ház és az utca felőli telekhatáron emelkedő fal vagy zárt kerítés közötti tenyérnyi udvaron.

A riasztóról egy olyan alkalom jut eszembe, amikor nagyobb társaság volt nálunk. Egy dolgot kértem az egybegyűltektől: hogy a riasztót hagyják békén. Ez a kérés, úgy látszik, Krisztának olaj volt a tűzre. Ő olyan lehetett, hogy ha valamire föl hívták a figyelmét, hogy ne tegye, ő azért is megpróbálkozott vele. Ami ez esetben, amennyire emlékszem, ismétlődő, vijjogásszerű, dobhártyaszaggató hangeffektet és utóbb telefonon kissé kínos magyarázkodást eredményezett.

A kutya a filmbeli Lassiehez hasonlóan képeslapra illő skót juhász volt; a neve Jockey, a Dallas című filmsorozat egyik főszereplőjéről, Jockey Ewingről kapta, de

mi Tamással, hogy magyar neve legyen, mesebeli kinézete, talán szelídsége-ke-zessége és főleg a hasonló hangzás nyomán *Csokikutyának* neveztük el. Alapvetően nem mi ettük, de néha, gondolom, mi is adtunk neki eleséget. A kis udvart valaki mintha naponta felocsolta volna slaggal, a víz sugar a kutyaürüléket a telek szélén futó mélyedésbe terelte, s a vízáram ott levitte az utca szélén húzódó árokba. Csokikutyát igyekeztünk naponta egyszer megsétáltatni, többször föltűnt társaságomban valamely kisvasi kocsmá környékén. Az egyetlen kutya volt életemben, amellyel együtt laktam. Maga a ház a domb oldalában egy felújított, régi borház lehetett, vagy olyanok mintájára épített újabb. Néhány lépcsőfokon juthattunk a kertkapuhoz, az udvar szintjére, s a – mint mondtam, tenyérszerű – udvarról nyílt egy poharazgatós vendégek fogadására berendezett, tágas helyiség, a bejárattal szemben terjedelmes bárpulttal, valahonnan onnan hátulról nyílt az Avasba fűródő borospince. Lépcső vezetett föl a ház tetőtéri részébe, melynek L alakú mellvédjére az irodalmi folyóiratokat sorakoztattam feltehetőleg betűrendben. A felső szintet egy fakere-tes üvegfal két helyiségre osztotta, a lépcső felőli, valamivel tágasabb, amelyen átjártunk, lett az enyém, az abból nyíló kisebb, de védettebb szoba volt Tamásé. Mivel üvegfal választott el minket, bár nem figyeltem, de láttam, hogy mit csinál – hosszasan olvasgatott valószínűleg misztikusnak nevezhető könyveket, vagy csak feküdt órákon át talán ugyanabban a testhelyzetben, depresszióba süllyedve.

De nem mindig volt ez így. Fogadtunk vendégeket, és mi magunk is mozogtunk a városban, sőt azon kívül – alapvetően külön, de időnként találkozhattunk valahol, és volt, ahova együtt mentünk. Zöldövezetben laktunk, mégis öt-tíz percre a belvárostól – körülbelül ennyi kellett, hogy az öreg temetőn át a lépcsősoron leérjek az Erzsébet térre. Jó volt korzózni a villamosos utcán, még ha nem is jószántamból tettem, hanem azért, hátha összeakadok egy ismerőssel, aki ki tudna segíteni valamivel. Egy ilyen alkalommal messziről kiszúrtam Katát, Gyuri kedvesét a sétálók között – nem volt nehéz, kivilágított közülük vörös haja. Hasonló járatban volt, mint én, fogytán volt élelmük-pénzük.

De nem találkoztunk senkivel, akitől kölcsön tudtunk volna kérni. Ahogy beszélgettünk, kiderült, hogy nekik még van egy tojásuk odahaza. Nekem meg volt még egy kis darab szalonnám – nosza, összeadtuk, amink volt, és megsütöttük náluk a szalonnás rántottát egy tojásból hármunknak – az egyik legfinomabb volt, amit valaha is ettem.

Egyszer nálunk aludt Solymosi Bálint, az író. A Máger Ágnes stúdiójában működő művés-zeti szalonunkba hívhattuk meg fölolvasni, talán szeptember 26-ára. Másnap reggel – vagy még hajnalban – fölkelt és elkészült, anélkül, hogy észrevettem volna, megkeres-te a kertkapu kulcsát, áthatolt Csokikutya felségterületén, kiment, bezárta maga után a kaput, és a kulcsot bedobta az udvarra. Azóta szabadulóművészként is szoktam őt emlegetni.

Jártam én is erre-arra az alatt a körülbelül négy hónap alatt, amíg a Lajos soron laktam. Meg-megfordultam Budapesten; Gömör-szőlősre Máger Ágnes hívott meg fölolvasni az ottani képzőművészeti alkotótáborunkba, Béki Istvánnal együtt; a sellyei írotáborba Tamással mentünk, stoppal, ismertem a Miskolci Egyetem akkori tanárát, Szigeti Csabát, aki a szervezők pécsi társaságával is jóban volt, az ő közbenjárására ott a helyszínen bevettek minket a hivatalos programba, én öt versemet adtam elő, Tamást pedig akkoriban készült filmje, a *Videowaltzer* képviselte; meglátogattam a szüleimet Nógrádon, és talán a nagymamám is Érden; voltam a Tokaji Írotáborban; Tamással elmentünk Tattára, a József Attila Kör táboraiba, részvételi díjat nem fizettünk, Nagy Atilla Kristóf fogadott be minket a szobájukba, melynek ajtajára kívülről egy Gyehenna Quartet-plakát volt helyezve; végül Szepessy Ákos meghívott Jászdózsára, a Párizs–Texas–Jászdó-za fesztiválra fölolvasni. Onnan már nem mentem haza, onnan már nem haza mentem a Lajos sorra, ugyanis a fesztivál második napján összeismerkedtem Nórával, Jászdó-zsáról Budapestre mentünk, az ő albérle-tébe, rövidesen megegyeztünk, hogy én is ott fogok lakni, amíg ki nem veszünk egy nagyobb lakást, és telefonon fölmondtam a Lajos sori albérletet. Néhány nap múlva, amikor kocsival mentünk a holmimért, úgy emlékszem, már ott várt összecsomagolva a lépcső alatti holt térben.

KISS NOÉMI

Avas, Szendrő, Szalonna

Szekrényes Miklósnak

Rég jártam Miskolcon, kedvenc városom, vas és fém, a cementgyár és az Avas látványa, mint aprócska karácsonyfaégők a reggeli, sárgás ködben. Hátról előre menni, nem egyenesen és nem is frontálisan. Az első csók a református temetőben a fatemplomnál, egy sírkövön. Egy fiú volt, kollégista, talán még csak középiskolás, a Gyerekvárosból, világított a tréningruhája. Annyira tetszel, hogy beverem a fejed, az volt a bók és nem esett rosszul, eddig így még sosem udvaroltak. A fatemplom mögül bújt ki, emlékszem, a Black Miciből a kilátóhoz másztunk fel. Hiába kiabált Kati, akkori barátnóm, hogy ne maradjak ell, lecsúsztam a sárba, alig bírtam visszakapaszkodni. Miskolc csupa lejtő, csúszás, visszalépés. Álomhegy.

A Hejő szagos büféi, ötforintos vécehasználatlaltal – kiömlött körtepálinka a küszöbön, a sovány macska felnyalja, utána virslit is kap. Alvó vasvillák és gereblyék az útpadkán, csillog rajtuk a közmunka. Még nem kaptak utasítást. Vagy éppen cigarettaszünetük van, cigi nélkül. Kérek egy slukkot, tessék!

Csak átutazóban vagyok, tíz éve voltam utoljára a közeli borsodi falvakban, közben lett két gyerekem, családi pótlékom, a büfében majd egy szelet csokit veszünk. Az autópályáról kivezető utat Tornyosnémeti felé építik – a valóság kő és vakolat, a plakátok (önkormányzati választások lesznek) fejlődő városról beszélnek, zöldről, adósság nélküli gazdagságról, „jobb jövő, tisztogatás, lakosságcsere”. „Soros gázkamrája”. Harapós kutyák, elszakadt nagymagyarország, gépnarancs. Konfuciusz intézet nyílt. Üvegpa-

loták, gyorsplázák. Alapítvány, ehetetlen, rossz ebéd, alumínium villa.

A Sajó völgyében járok, sárgulnak a levelek, párás az idő. Megkapó ősz van, szeretem a novembert, csíp a kályhák füstje. Szeretem siratni az el nem múlt jövőt. A lélek meleg és melankolikus sugarai – az a jófajta melankólia, amiben szeretünk megfürdeni. Semmi para. Ma utalták a gyest és a családi pótlékot a kormányhivatalok. Ömlenek az emberek, másznak le a dombról, a telepekről, a házakból, a lélek vadulni jár, visszafele liszt és cukor kerül a nagy nylonba. A Tesco tele van, a Penny Marketnél sorokban állnak a városszéli utcákból érkezők az üres üvegekkel – ez már Edelény. Libasorban készítik elő a bankkártyát, számolnak. Máshol segílyt osztanak, konzerv, élelmiszerek. Liszt, cukor, tojás. Estére eltűnnek, húst és pálinkát visznek a nylonban – itt a náthaszezon, zsebkendőt, pelenkát is látok a szatyrokban. Érezni az őszi kéményszagot – a cserép-kályha füstcsíkja befászlizza a főutcát.

Szendrő és Szalonna, egy kisváros és egy falu a Bódva folyó völgyében, a Cserehát lábánál. Ide tartunk Miklóssal Sajóvamosról. A sós vízről kapta nevét Szalonna. Jelentős romateleppel, tanodával, gyönyörű népi barokk házakkal és elhagyott zsidó temetővel, 11. századi rotundával és Szent Margittal. Miklós a focipályát ismerte, a régi templomot és a rotunda melletti ivót. Az ivóba még benézünk, amíg Miklós mosdóba megy, én kiveszek egy nápolyis csokit, de nem bírom ki, kimegyek. Egy fiatal, kedves fiú a pincér,

egy másik fiú, aki segít megtalálni a temetőt. Megnézem a helyi bajnokság eredményeit a lógó cédulán. A többiek arca öreg és gyűrött, vérben úszó szemek, amire kiül a megkapott nyugdíj pillanatnyi boldogsága. A falon a helyi focicsapat képei, néhány meztelen nő és a lottó nyerőszámok. Facebookoznak. Ahelyett, hogy verekednének.

A második világháborúban mindkét település iparos és kereskedő lakosságát elhurcolták. Ma az itt élő teleti cigányok (főleg ló- és állattartásból, favágásból élnek) szívesen segítettek, amikor az egykori zsidó sírokat kerestük. Szendrőről 280 embert hurcoltak el a tábla szerint. A temetője szépen gondozott, a Szalonnára vezető útról jól látszik, két nagy fenyőfa választja el a kőfejtőtől és egy kecskefarmtól. Felkapaszkodunk. Szalonnán viszont csak egy zsidó sír gondozott, a többi bozót fedi, de a közeli romatelep lakói tiszteletben tartják a régi falusi temetőt – házaik éppen a határában végződnek, néhány udvar rálóg a sírokra. A kutyák odáig futnak és ugatnak. Sikerült megtalálnunk a köveket. Barna, őszi bokrok, csipkebogyó, vörös szőlő – mintha csak egy szűrőn keresztül volna itt ez a kiválasztott világ. Egy körömnji, néma csoda.

Újra Miskolcon vagyok, dolgom lesz az egyetemen, valakinek leltározni kell, hátulról megyek be a kollégiumokhoz, a hegyre is felnézek, almafák sorban és néhány körte. Be vannak nyomva, kukáznak, babakocsit tolnak. Elsétálok a Gyerekvároshoz, utána fel az Avasra, aztán vissza a Büdöskéhez, kinőtt a nád, ki Tapalcára és fel a Bükkbe. Kész a leltárom, ez az én ködös, csípős, befáslizott városom.

MÁLIK ROLAND

Angyali üdvözet

Egy templomkertben aludtam délutánit,
szöcskéek ugráltak dombomon,
aludtam mint aki nagyot vesztett,
s míg aludtam, éreztem: valami van.
Kemény képek jöttek-mentek,
vallottam arról, ki vagyok,
nem értettem persze a felét sem,
csak azt: egyszer meghalok.

Furcsa ám álmodni így,
fényben-fűben,
könyvvel a kézben
a templomos fák lombjai alatt!

Forgott és olvasott kegyetlen,
mígnem kipattant a szemem,
felültem és láttam:
két lábam van,
két kezem,
s hogy az égből,
a fák közül elébem
egy ejtőernyős érkezett.

Olyan volt, mint Kempis Tamás,
szakasztott ő, és mégis más,
rongyokban pompázott,
s mint kép a vásznon, pislákol,
pislogott és játszott.

Azt mondta, üdvözetét küldi valaki,
aki szeretné, ha szeretném,
mivelhogy ő is szeret,
bár tudja,
furcsa egy nyár volt ez a nyár,
és a vége is furcsa lett.
– Igen, igen – töröltem szememből az
álmot –,
valahogy sántított az egész;
mintha én nem én lettem volna,
barátság hullt köröttem, bennem,
szerelem,

és csodálkozom azon,
hogy élek, ha ugyan nem haltam
mégiscsak meg.

Vibráns, kedves, áramló jelenség,
beszélt, csak beszélt, mint aki
sok kávéval ivott, olyanokat,
hogy miként másnapon
a sok szembejövő
rémlik valahonnan,
a világ felettébb ismerős.
Minden emblemikus,
metaforák tündéri láncolata,
megnyomkodott szemben
lüktető színek, élő szigetek,
amiknek bolygója, égitestje,
egyetlen látó szempár.

A félelem ferde hóvihar ekképp,
s barbár vízpart a vágy,
az utazás csalóka suszter,
és távolodó hajó a lemondás,
a függés vigyorgó majom
a harag keresztbe tett kapáján,
s hogy nem lesz felnőtt sohasem,
ki a gyerekbányába le nem száll.

Teremtett lélek arra nem járt,
egyedül voltunk az erdővé lett
kertben, mi ketten.

Ha Csundrának hívnának – szolt –
most ezt mondanám neked:
tudod, Csundra, sokan vannak,
akik azt mondják: elég!,
már mindennek a végére jártam,
megtettem minden tőlem telhetőt,
s nem jár érte köszönet:
lám, ősz van,
és lassan elfogy
sosemvolt borom,

niccsak, tél van,
és a Mikulásnak
se híre, se hamva,
ajándékot nem hoz,
tessék, itt a tavasz,
s nekem nem nyit virágot,
és minek a ledér nyár,
ha nincsen aratás?

Ez elhagy,
az idejön,
amaz nem érdekel,
mivégre hát mindez,
mire jó az egész:
a gyötrellem,
a bizonytalanság suttogó szele,
a lemondás, a kín?

Én mondom: elég,
leülök ide az út szélére,
a terebélyes fák alá,
és többé nem megyek tovább.
És mindenkinek, aki erre jár,
becsapott bolondként
elmesélem történetem.

Tudod, Csundra,
ez hülyeség.
Nem kicsi: nagy.
Nem zabot hegyezni jöttél,
de fület,
nem szemet mereszteni,
látni,
nem orrolni,
de szagolni,
nem nyelvelni,
megízlelni a dolgokat,
és szabad kezet kaptál
letapogatni a formát,
melyben ott forrong
az igaz tartalom.

Vedd fel a kesztyűt,
és dobd el újra,
vizionálj delfint
a tengeren úszva,
menj be a tűzbe
mint forró tükörbe,
dőlj a földbe
és nőj ki belőle,
mint a cigánypurdé
mássz magad fölé,
és az ernyőt,
amivel felszállva,
nem a pokolba,
hanem a gyerekkorba,
nem a tisztító tűzbe,
de a fénybe űzve,
nem a mennybe,
hanem az ismeretlenbe
alászálhatsz,
most a kezvedbe adom.

Mert kell ez az út,
kell ez a repülés,
kell ez az út,
kell ez a repülés! –
hallottam mint egy slágerben,
mielőtt ködbe tűnt.

Felszálltam,
és én lenn feküdtem,
halálra szántan
és életre ítéltan,
szálltam a semmiben
a mindenek felé,
senkiként valaki felé,
hogyan valahol, valamiért
felébredjek végre,
hogyan ébredjek végre fel.

IMPRESSZUM

Kiadó: Avasi Borút Egyesület
Felelős kiadó: Báthory Csongor
Szerkesztő: Darázs Richárd, Papp Dénes
Tördelés, dizájn: Török Eszter
Korrektúra: Békési Gábor
Fényképek: Papp Dénes

ISBN 978-615-81871-0-7
ISSN: 2416-3406
Miskolc, 2021.

MISKOLC 2021

